فەرهەنگی زاراوە سەربازییەکان

ئینگلیزی - عەرەبی - کوردی

محەمەد وەسمان

هەولێر
٢٠١١

Dictionary Of

Military Terms

English- Arabic- Kurdish

Mihemed Wesman

Erbil -2011

Introduction

Lexicon is a book, that includes words, according to a special system, it is easy for the reader to get the required meaning.

The oldest Kurdish dictionary was written in the year 1682 \ 1683 by the great Kurdish poet (Ahmad Khani) under the title of (Newbehar).

Since such a step, and the writing of Kurdish dictionaries are constantly evolving, both Kurdish - Kurdish or Kurdish - Foreign languages, and making great stuides towards specialization in differen areas.

It is obvious that the biggest step taken in the development and the enrichment of the Kurdish language started after the first world war through the issuing of the newspapers of (tegeyishtiny rasty -1918- 1919)

And the(Dangi Geti Taza– 1943-1947.Also through the (nishtiman- journal- 1943 and the different publications of (Awat)- 1945 and (Kurdistan)- 1945- 1946 and (rozhy new)- 1960 together with a number of other publications.

Journalism no doupt was the source of Kurdish language in the field of translation and development of Kurdish idioms and terms until the founding of Kurdish linguistic academies the seventies of the twentieth century. We hope that this special Kurdish terms dictionary will be a help for specialists who work in this field, and enrich the Kurdish language all that is necessary in this specific area of life.

A

المصطلح	التعريف في الانجليزية
الانفجار النووي فوق السطح تەقینەوەی ئەتۆمیی سەرزەوی	**Above Surface Nuclear Burst**
الانفجار النووي فوق سطح الماء تەقینەوەی ئەتۆمی(ناووکی) سەرئاو	**Above Water Nuclear Burst**
المدفعية المرافقة تۆپهاوێژی پاکار	**Accompanying Artillery**
دفاع إيجابي بەرگریی ئەرێنی (کارا)	**Active Defense**
وحدات إدارية یەکە کارگێڕییەکان	**Administrative Units**
فريق أول بحري سوپاسالاری یەکەمی دەریا یی	**Admiral**
حرب جوية جەنگی ئاسمانیی(هەوایی)	**Aerial Warfare**
ملحق جوي پا کار(پاشکۆ)ی ئاسمانیی (هەوایی)	**Air Attach**

Air Base	قاعدة جوية بنكەی ئاسمانی
Air Battle	المعركة الجوية جەنگی ئاسمانیی
Air Burst	انفجار في الجو تەقینەوەلەئاسماندا (تەقینەوەی ئاسمانی)
Air Chief Marshal	فريق اول جوي سوپاسالاری یەكەمی هێزی ئاسمانی
Air Cover/Air Protection	حماية جوية "مظلة" ئاسمانە پارێزیی (چەتر)
Air Craft Carrier	حاملة طائرات فڕۆكە هەڵگر
Air Defense	دفاع جوي بەرگریی ئاسمانی
Air Effort	مجهود جوي كۆششی (ئەركی) ئاسمانی
Air Forces	القوات الجوية \ السلاح الجوي هێزە ئاسمانییەكان (چەكە ئاسمانییەكان)

Air Land Battle
المعركة البرية – الجوية
جەنگی زەمینیی – ئاسمانی

Air Nuclear Burst
الانفجارالنووي الجوي
ناووکییە تەقینەوەی هەوایی (ئاسمانی)

Air Observer
المراقب الجوي
چاودێری ئاسمانی

Air Protection
الحماية الجوية
پاراستنی ئاسمانی (ئاسمانە پارێزی)

Air Raid
غارة جوية
هەڵکوتانی ئاسمانی

Air Raid Precautions
الأحتياطات للغارات الجوية(دفاع سلبي)
ئامادەکاری بۆ هێرشە ئاسمانییەکان
(بەرگریی نەرێنی)

Air Reconnaissance
استطلاع جوي
پەیدۆزیی ئاسمانی

Air Sortie
الطلعة الجوية
ڕەوی ئاسمانی

Air Superiority
تفوق جوي
بالأدەستیی ئاسمانی

Air Supply
إمداد جوي
هاريكاريى ئاسمانى

Air Support
مساندة جوية
پشتگيريى ئاسمانى

Air Supremacy
سيادة جوية
سەروەريى ئاسمانى

Air-Borne Division
فرقة محمولة جواً
لەشكرى هەڵگيراوى ئاسمانى

Airborne landing Zone
منطقة الإبرار الجوي
ناوچەى زەمينپێدانى ئاسمانى

Airplane Squadron
سرب الطائرات
ڕەوە فڕۆكە

Alarm Signal
إشارة الإنذار
هێماى هۆشدارى (ورياكەرەوە) (وريابيە هێما)

Alert/ALARM
إنذار
هۆشدارى (وريايى)

Alliance
حلف/تحالف
هاوپەيمانى

Allied Powers	الدول الحليفة ولآته هاوپەیمانەکان
Alternative Tank Position	موقع بديل للدبابة شوێنێکی دیکەی(جێگرەوە) تانك
Alternative Airport	مطار بديل فڕۆکەخانەی جێگرەوە
Alternative Fire Position	مربض النيران التبادلي بنکەی ئاگری جێگرەوە
Ammunition Consumption	استهلاك الذخيرة بەکاربردنی تەقەمەنی (تەقەمەنی تێبردن)
Amphibious	برمائية ڕۆبیدەی وشکاوی
Amphibious Assault	هجوم "اقتحام" برمائي هێرشی وشکاوی
Annexation "Acquisition Of Territory"	ضم منطقة ناوچە وەپاڵنان (ناوچە داگیرکردن)
Anti-Air Attack Deck Protection	الوقاية من الهجمات أو الغارات الجوية خۆ پاراستن لە هێرش (هەڵمەت)ە هەواییەکان

Anti Aircraft Artillery	مدفعية مضادة للطائرات تۆپهاوێژی دژ فڕۆکه
Anti Aircraft Rocket	صاروخ مضاد للطائرات مووشەکی دژ فڕۆکه
Anti Ballistic Missile System	نظام مضاد للقذائف الباليستية سیستەمی دژه مووشەکی بالیستی
Anti Gas Officer	ضابط الغازات – ضابط كيماوي ئەفسەری گاز – ئەفسەری دژەکیمیایی
Anti Personnel Minefield	حقول ألغام مضادة للأشخاص کێڵگەی مینی دژه کەسی
Anti Personnel Mine	لغم مضاد للأشخاص مینی دژه کەسی
Anti Tank Artillery	مدفعية مضادة للدبابات تۆپهاوێژی دژه تانك
Anti Tank Mine	لغم مضاد للدبابات مینی دژه تانك
Anti tank Mine Field	حقل ألغام مضاد للدبابات کێڵگەی مینی دژه تانك
Anti Tank Trench/ Anti Tank Ditch	خندق مضاد للدبابات سەنگەری دژه تانك

Anti-Tank Guided Missile	المقذوف الموجه المضاد للدبابات هاوێژەکی ئاڕاستە کراوی دژە تانك
Anti-Tank Reserve	الاحتياطي المضاد للدبابات (ح.م.د) یەدەکی دژە تانك
Appreciation Of Situation	تقدير الموقف هەڵسەنگاندنی رەوش (هەڵوێست)
Armed Conflict	نزاع مسلح ململانێی چەکداری (کێشەی چەکداری)
Armed Forces	القوات المدرعة هێزە زرێپۆشەکان
Armed Mine	لغم مسلح مینی تەقێندار
Armistice	هدنة أو مهادنة ئاگربڕ– ئاگر بەست
Armored Command Vehicle	مركبة قيادة مدرعة باربەری سەرکردایەتی زرێپۆش
Armored Fighting Vehicle	مركبة القتال المدرعة باربەری زریپۆشی کوشتار

Armored personnel carrier-APC	ناقلة جند مدرعة سەرباز گوێزەرەوەی زرێپۆشی
Armored Division	الفرقة المدرعة لەشکری زرێپۆشدار
Army	الجيش لەشکر (سوپا)
Army Artillery	مدفعية الجيش تۆپهاوێژی لەشکر
Army Commander	قائد الجيش سەرکردەی لەشکر
Army Service	الخدمة العسكرية خزمەتی سەربازی / ڕاژەی سەربازی
Artillery Fire	نيران مدفعية "نيران" تۆپباران (ئاگری تۆپهاوێژ)
Artillery Group	جماعة المدفعية دەستەی تۆپهاوێژی / تۆپخانە
Artillery Reconnaissance	استطلاع المدفعية پەیدۆزیی تۆپهاوێژی / تۆپخانە

Artillery Support

معاونة المدفعية
یاریدەدانی تۆپخانە

Asphyxiating Gases

ألغازات الخانقة
گازە خنکێنەرەکان (گازە خنکێنەکان)

Assault

اقتحام
هەڵمەت / هەڵمەت بردن/زۆرکاری

Armed Forces

القوات المسلحة
هێزە چەکدارەکان

Assaulting forces

قوات الاقتحام
هێزی هەڵمەت بردن

Assaulting Party

جماعة الاقتحام
دەستەی هەڵمەت بردن

Assembly Area

منطقة التجمع
ناوچەی کۆبوونەوە/مەکۆ

Assistance

مساعدة
یارمەتی

Atomic Bomb

قنبلة ذرية
بۆمبی ئەتۆمی

Atomic Bomb Club

نادي القنبلة الذرية
یانەی بۆمبی ئەتۆمی

Atomic Cooperation

تعاون ذري
هاوکاریی ئەتۆمی

Atomic Energy

طاقة ذرية
وزەی ئەتۆمی

Atomic Explosion

تفجير ذري
تەقاندنەوەی ئەتۆمی

Atomic Radiation

إشعاع ذري
تیشکدەری ئەتۆمی

Atomic Tests

تجارب ذرية
ئەزمونی ئەتۆمی

Atomic War

حرب ذرية
جەنگی ئەتۆمی

Atomic Weapons

أسلحة ذرية
چەکی ئەتۆمی

Attaché

ملحق أو مندوب في سفارة أو بعثة دبلوماسية
پاشکۆ یان نوێنەر لە باڵیۆزخانە یا نێردەی دبلۆماسی

Attached Artillery	المدفعية الملحقة تۆپهاوێژی پاشکۆ
Attackِ	هجوم هێرش
Attack from the Depth	هجوم من العمق لەقولاٌییەوە هێرش کردن
Autarchy" Self-ِ **Sufficiency"**	الاكتفاء الذاتي خۆگری / تێری
Axis Powers	دول المحور دەوڵەتانی تەوەر

B

Bacteriological and Chemical Warfare	الحرب: الجرثومية والكيماوية جەنگی میکرۆبی و کیمیایی
Barrage	حرب جرثومية جەنگی میکرۆبی
Barrier	عائق"حاجز" لەمپەر / ناوبڕ
Battalion Commander	قائد الكتيبة فەرماندەی بەتالیۆن
Battle	معركة شەڕ
Battle Casualties	خسائر المعركة زیانی شەڕ / جەنگ
Battle First Aid	الإسعافات الأولية في المعركة فریاگوزاری شەڕ (فریای بەرایی لە شەڕدا)
Battle Formation	تشكيل المعركة شێوەگەریی جەنگ / پێکهاتەی جەنگ
Battle Planning	تخطيط المعركة پلانی جەنگ / شەڕ

Battle Procedure

إجراءات المعركة
ڕێوشوێنی جەنگ / شەڕ

Battle Reconnaissance

استطلاع المعركة
پەیدۆزیی جەنگ

Battle field Illumination

اضاءة ارض المعركة
ڕوناك كردنەوەی زەمینی جەنگ / شەڕ

Battle field Surveillance

مراقبة أرض المعركة
چاودێریی زەمینی شەڕ / جەنگ

Battleship

بارجة
كەشتیی شەڕ / شەڕە كەشتی
گەمیەی شەڕ(جەنگ)/ جەنگەگەمیە

Belt of Mines

نطاق الألغام
كێڵگەی مین (بازنەی مین / ناوچەی مین)

Biological Operations

العمليات البيولوجية
كردە بایۆلۆژییەكان / زیندەكردە

Biological Weapon

السلاح البيولوجي
چەكی بایۆلۆژی / زیندە چەك

Blast/Burst

انفجار
تەقینەوە

Blok out/Dim out

إطفاء الانوار"تعتيم"
تاریك كردن / روناكی مراندن

Bomber، Bombing	قاذفة قنابل بۆمبهاويَژ
Bound/Rush	وثبة/ قفزة باز
Bounding Mine	اللغم الوثاب بازدەرەمین\مینی بازدەر
Breach of Discipline	الإخلال بالضبط والربط شێواندنی ڕێك وپێكی / تێكدان
Breach of Military Honor	الإخلال بالشرف العسكري بەزاندنی شكۆی سەربازی
Breaching of Obstacles	فتح الثغرات في الموانع كەلێن لەبەربەستەكان كردنەوە
Breakthrough	اختراق تێداڕەتبوون / تێكشكاندن / دیوە دەربوون/ تێوەڕتبوون
Brigade	لواء ئالآدار،تیپ
Brigadier	عميد راگر
Broadcast War	حرب الاذاعات شەڕی ئێزگەكان (شەڕە ئێزگە)

C

Cable Communication	مواصلات سلكية پەیوەندی تەلی (تەلە گەیاندن)
Call for fire	نداء إطلاق النار فەرمانی تەقە کردن
Call Sign	رمز النداء هێمای گاسکردن / هێمای ئاگاداری
Camouflage-Netting	شبكة تمويه تۆڕی وەشاردن
Capitulation	الاستسلام المقيد بشروط ملدانی مەرجدار
Cargo Plan	طائرة شحن فڕۆکەی بارهەڵگر
Casualties or Losses	الخسائر زیانەکان
Center Of Gravity	مركز الثقل چەقی سەنگ / ناوەندی سەنگ
Central Control	تحكم مركزي ڕێکهێنی(کۆنترۆڵی) ناوەندیی

Ceremonial

العرض العسكري
پێشاندانی سەربازیی

Chain Of Command

تسلسل القيادة
زنجیرەی سەرکردایەتی

Chemical Land Mine

لغم أرضي كيميائي
زەمینە مینیی کیمیایی

Chemical Observation Point

نقطة ملاحظة كيمياوية
خاڵی تێبینیی کیمیایی

Civil Defense

الدفاع المدني
بەرگری شارستانی

Co-Operation

التعاون
هاوکاری

Coast Artillery

المدفعية الساحلية
تۆپهاوێژی کەناریی

Coastal Defense

دفاع ساحلي
بەرگریی کەناریی

Code / Cipher

رمز / شفرة
هێما / کۆد / شفره

English	Arabic / Kurdish
Collective Leadership	القيادة الجماعية سەرکردایەتی بەکۆمەڵ
Combat Order	أمر القتال فەرمانی شەڕ
Combat Security Of Forces	التأمين القتالي للقوات ئاسایشی شەڕ بۆ هێزەکان دابینکردن
Combined Arms	أسلحة مشتركة چەکی هاوبەش
Combined arms Reserve	أحتياطي الأسلحة المشتركة یەدەکی چەکی هاوبەش
Combined Training / Joint Training	التدريب المشترك مەشقی هاوبەش
Command Posts	مركز القيادة بنکەی سەرکردایەتی / پۆستی سەرکردایەتی
Commandant Reconnaissance	أستطلاع القائد پەیدۆزیی سەرکردە
Commander	القائد سەرکردە

Commander Functions	وظائف القيادة ئەرکەکانی سەرکردە
Common Defense	الدفاع المشترك بەرگریی هاوبەش
Communication Center	مركز مواصلات بنکەی گەیاندن
Communications Platoon	فصيلة الأشارة پۆلی ئاماژە
Company Commander	قائد السرية سەرلق
Competence	منافسة /صلاحية/أختصاص هاوچاوی / دەسەلات / تایبەتمەندی
Concealment	إخفاء ـــ ستر / أخفاء ـــ أستتار شاردنەوە/حەشاردان
Concealment	إخفاء شاردنەوە / حەشاردان
Concentration Of Troops And Means	حشد القوات و الوسائل گەلەکۆی هێزو ئامرازەکان

Concert

حلف / تحالف/ إجماع

هاوپەیمانی / پەیماننامە / کۆڕا

Conquest

ألفتح ـــ الغزو

داگیرکردن / ئازادکردن

Conscript , Recruit

المجند

نووکار، دەستەمۆ

Containing Attack

هجوم تثبيتي

هێرشی وەستاندن (جێگیرکردن / چەسپاندن)

Contaminated Areas

مناطق ملوثة

ناوچە پیسبووەکان

Contamination

تلوث

پیسبوون

Control Center

مركز السيطرة

بنکەی ڕێکهێنان/ کۆنترۆڵ

Control Measures

وسأئل السيطرة (إجراءات السيطرة)

ئامرازەکانی رامکردن(ڕێکهێنان) (رێکارەکانی رێکهێنان)

Control Mine

لغم ميسطر عليه من بعد

مینی دوورە کۆنترۆڵ / مینی لەدوورەوە کۆنترۆڵکراو

Conventional Weapons	أسلحة تقليدية چەکی ئاسایی
Co-Ordination	التنسيق گونجاندن/ هەماهەنگی / سازشت
Cosmic Space / Outer Space	الفضاء الخارجي چۆلەوانی دەرەکی / بۆشایی ئاسمان
Counter Attack	هجوم مضاد دژە هێرش
Cultural Attached	ملحق ثقافي پاشکۆی رۆشنبیری
Curfew	حظر التجول قەدەغەی هاتووچۆ

D

D- Day/ Zero Day	يوم –ى" يوم الهجوم" ساتى سفر (ڕۆژ – ڕۆژى هێرش)
Day mission	مهمة اليوم ئەركى ئەمڕۆ
Deception	خدعة / حيلة / الخداع فێڵ ، گزى
Decision making	اتخاذ القرار بڕياردان
Decisive Battle **Showdown**	معركة حاسمة شەڕى يەكلاكەرەوە
Decisive Point	النقطة الحاسمة خاڵى يەكلاكەرەوە
Declaration Of War	إعلان الحرب جەنگ ڕاگەياندن
Decontamination	مركز التطهير بنكەى پاكژكردنەوە
Decoration	وسام / نوط عسكري مەدالياى سەربازى (باڵە بەژن ، باڵە بەژنى سەربازى)

Defense	الدفاع بەرگری
Defense Line	خط دفاع هێڵی بەرگری
Defenses	دفاعات بەرگرییەکان ، سەنگەرەکان
Defensive Alliance	تحالف دفاعي هاوپەیمانی بەرگری
Defensive War	حرب دفاعية جەنگی بەرگری
Defensive Zone	المنطقة الدفاعية ناوچەی بەرگری
Demolition Fire	نیران مؤثرة "تدمیر" ئاگری وێرانکەر
Deserter/Escapee	الهارب من الجندية سەربازی هەڵاتوو
Destroyer	المدمرة وێرانکار

Destruction

تدمير

وێرانكردن

Devastation

التخريب

وێرانكردن ، تێكدان

Diffusion of Forces

أنتشار القوات

بڵاوبوونەوەی هێزەكان

Direct Hit

إصابة مباشرة

ئەنگاوتنی راستەوخۆ، ڕاستەوخۆ ئەنگاوتن

Direct Support

دعم مباشر "معاونة مباشرة "

پاڵپشتی راستەوخۆ (یاریدەی ڕاستەوخۆ)

Discipline

الضبط و الربط

ڕێكهێنان

Dispersion Area

منطقة انتشار

ناوچەی بڵاوبوونەوە

Divisional Artillery

مدفعية الفرقة

تۆپهاوێژی لەشكر (كۆهێز)

Dominating Area

منطقة حاكمة "حيوية"

ناوچەی ژیوەر

Drill-Hall	قاعة التدريب هۆڵی مەشق
Dummy Gun	مدفع زائف (تۆپهاوێژی ساختە)
Dummy Position	موقع هيكلي "وهمي/ زائف" ڕەوشی ساختە (تۆپهاوێژی شەڕ)

E

Eastern Powers	الدول الشرقية دەوڵەتانی ڕۆژهەڵات
Echelon	النسق هەماهەنگی ، ڕیزەك
Effects of Nuclear Bursts	تأثيرات الانفجاريات النووية کاریگەریی تەقینەوە ناووکییەکان
Efficiency	فعالية کارایی ، کاریگەری
Electronic Deception	خداع الكتروني فێڵی ئەلیکترۆنی
Electronic Reconnaissance	استطلاع الكتروني پەیدۆزیی ئەلیکترۆنی
Electronic warfare	حرب الكترونية جەنگی ئەلیکترۆنی
Encirclement	التطويق گەمارۆدان ، ئابلۆقەدان

Enemy Destruction	تدمير العدو دوژمن لەناوبردن(وێرانکردن)
Engineering Preparation	التجهيز الهندسي تەياريى ئەندازەيى
Engineering Security	التامين الهندسي دەستەبەری ئەندازەيی
Envelopment	الالتفاف دەورەگرتن ، پێچکردنەوە
Exchange of Prisoners	تبادل أسرى الحرب ئاڵوگۆڕی دیلی شەڕ/ دیلی جەنگ ئاڵوگۆڕکردن

F

False work

عمل خادع

کاری ساختە \ساختەکاری

Feint Attack

هجوم کاذب / صوري

هێرشی ساختە / هێرشە شێوەیی

Fictive Raid

الهجمة الوهمية (التجريبية)

هێرشی ئەزموونی / هێرشە ساختە

Field Artillery

مدفعية الميدان

تۆپهاوێژی گۆڕەپان

Fighter

مقاتلة

فڕۆکەی شەڕکار،جەنگێنە / شەڕێنك

Fighting Efficiency

الكفاية القتالية

پێداویستی کوشتار

Fighting formation

تشكيل القتال

ڕیزبەندیی کوشتار

Fighting Instruction

تعليمات القتال

ڕێنوێنیی کوشتار

Fire accuracy	دقة النيران وردیی ئاگر هاوێژی (ڕاماشتن)
Fire Orders	أوامر الرمي فەرمانەكانی ئاگر هاوێژی (ڕاماشتن)
Fire Position	مربض النيران بنكەی ئاگرهاوێژی (ڕاماشتن)
Fire-Pocket	الجيب ألنيراني گیرفانە ئاگرهاوێژی / ڕاماشتن
Flexibility	مرونة بەپێزی / نەرمۆكی
Floating Mine	اللغم الطافي(العائم) مینی سەراو كەوتوو
Forces Assembling	تجميع القوات كۆكردنەوەی هێزەكان
Formation of Operation	تشكيل العملية چالاكی پێكەوەنان (شێوەگریی كردە)
Formidable/Grisly	مروع"مريع" تۆقێنەر، ترسناك

Forward Detachment	المفرزة الأمامية دەستەگری پێشەوە / هەڵاواردەی پێشەوە
Forward Edge of Defenses	الحد الأمامي للدفاعات ڕادەی پێشەوەی سەنگەر
Forward Security Zone	منطقة الأمن الأمامية ناوچەی ئاسایشی پێشەوە / هێمنیی ناوچەی پێشەوە
Frequency	تردد لەرەلەر
Fully Prepared Defensive Positions	المواقع الدفاعية تامة التجهيز أو الإعداد پێگە بەریگرییەکانی پێشەوەی تەواو تەیار (ئامادە)
Fusion	اندماج النواة یەکبوونی ناووك

G

Gas Sentry	مراقب الغاز چاودێری گاز
General Headquarter Reserve	احتياطي الرئاسة العامة يەدەگی سەرۆكايەتی گشتی
Ground Mine	لغم أرضي مينی زەمينی (زەمينەمين)
Ground Reconnaissance	الاستطلاع الأرضي پەيدۆزيی زەمينی
Ground Reconnaissance Elements	عناصر الاستطلاع الأرضي كارمەندانی پەيدۆزيی زەمينی
Guard of Hon our	حرس الشرف(حرس المراسيم) پاسەوانی شكۆداری(ڕێوروسمەكان)

H

Hand Grenade	القنبلة اليدوية نارنجۆك / بۆمبی دەستی
Harassing Gases	الغازات المزعجة گازە وەڕسکارەکان
Heat Radiation	إشعاع حراري تیشکە گەرمی
Heavy Artillery	المدفعية الثقيلة تۆپهاوێژی گران
Heavy Bomber	قاذفة قنابل ثقيلة بۆمبهاوێژی گران
Hydrogen Bomb	القنبلة الهيدروجينية بۆمبی هایدرۆجینی
Hindrance/Obstacle	موانع بەرهەڵستییەکان/بەربەستەکان

I

Incapacitating Gases	غازات شلل القدرة گازی توانابڕ(توانبڕ)\گازی پەکخستن
Indirect Approach	الاقتراب غير المباشر نزیکبوونەوەی ناڕاستەوخۆ
Industrial Attached	ملحق صناعي پاشبەندی سازکاری / پاشکۆی سازکاری
Infantry	مشاة پیادە
Infantry Division	فرقة المشاة هێزی پیادە\کۆهێزی پیادە
Initiative	المبادأة دەستپێشخەری / پێشکاری
Instructions	التعليمات ڕێنوێنییەکان
International Security	الأمن الدولي ئاسایشی نێودەوڵەتان / نێودەوڵەتی

J

Just War	حرب عادلة جەنكی دادپەروەرانە

L

Leader, **Commandant,** **Commander**	القائد سەركردە
Lieutenant- General	فريق سوپاسالار،لەشكرگر،سەرهێز
Lightening war	حرب خاطفة شەڕی لە ناكاو / جەنگی ناكاو / بروسكە جەنگ
Line of **Commitment**	خط الدفع إلى الاشتباك هێڵی تێكگیران
Line of fire	خط النيران هێڵی ئاگر
Logistics	الشؤون الإدارية في الميدان كاروباری كارگێڕی لەمەیدان
Low Altitude **Attack**	هجوم على ارتفاع منخفض هێرش لە بڵندییەكی كەمدا/ لەبەرزییەكی كەمدا

M

Maine attack	هجوم رئيسي هێرشی سەرەکی
Main Halt	الوقفة الطويلة درێژە وەستان
Maintenance	التموين ، جواً ئازووقە پێدانی هەواییانە (ئاسمانی)
Major-General	لواء سەرئالأگر(تیپ)
Maneuver	مناورة مانۆر ، کردەوە
Map	الخريطة نەخشە
Marine Infantry	مشاة البحرية پیادەی دەریایی
Mass Destruction	الدمار الشامل وێرانیی سەرتاپا گر

Means of signal Communications	وسائل مواصلات الإشارة ئامرازەکانی پەیوەندییەهێماییەکان
Mechanized Division	الفرقة الميكانيكية هێزی میکانیك
Mechanized Infantry	المشاة الميكانيكي پیادەی میکانیك
، Mine Dredger Mien Sweeper	كاسحة ألغام مین رامالّکە، مین مالّێن
Military Area Military Zone	منطقة عسكرية ناوچەی سەربازی
Military Attached/Defense Attaché	الملحق العسكري پاشکۆ (کونسولّ) ی سەربازی
Military Authority	السلطة العسكرية دەستەلاّتی سەربازی
Military Base	قاعدة عسكرية بنکەی سەربازی
Military convention	اتفاقية عسكرية رێکەوتنامەی سەربازی

Military court	محكمة عسكرية دادگەی سەربازی
Military Customs	التقاليد العسكرية دابە سەربازییەکان/ ڕێوشوێنی سەربازی
Military Decorations	وسام عسكري مەدالیای(باڵابەژنی) سەربازی
Military expenditures	نفقات عسكرية تێچووی سەربازی
Military fortification	تحصينات عسكرية پەناگەی سەربازی
Military Hon ours	المراسم العسكرية ڕێوڕەسمی سەربازی
Military Occupation	الاحتلال العسكري داگیرکاریی سەربازی
Military Ranks	الرتب العسكرية پلە سەربازییەکان
Military reinforcements	إمدادات/تعزيزات عسكرية، التقويات العسكرية پێبەخشییەکان / پتەوێنی سەربازی، هێزێنی سەربازی

Military Sanctions

عقوبات عسكرية
سزا سەربازییەکان

Military Support

الدعم العسكري
پشتگیریی سەربازی

Military Supremacy

تفوق عسكري
باڵادەستیی سەربازی

Military Tactics

التعبئة العسكرية
تەکنیکی سەربازی ، تەیاریی سەربازی

Mine Cleaning

إزالة الالغام
لابردنی مین

Mine Detector

كاشف الالغام
میندۆز

Mine field

حقل الالغام
کێڵگەی مین

Mine Laying Tank

دبابة بث ألغام
تانکی مینچێن

Mine thrower

قاذفة الغام
مینهاوێژ

Mines

الألغام
مین / لەپکە

Minister of National Defense for Air
وزير الطيران
وەزیری هێزە ئاسمانییەکان(فڕۆکەوانی)

Minister of National Defense for naval
وزير البحرية
وەزیری هێزی دەریایی

Missile Boats
زوارق الصواريخ
گەمیەی مووشەکی (مووشەکهاوێژ)

Mobile Stocks Reserve
احتياطي الاحتياجات المتحركة
یەدەگی پێداویستییە بزواوەکان

Mobility
خفة الحركة
سووکە جووڵە

Moral
الروح المعنوية
مۆڕاڵ / ورە

Mortar platoon
فصيلة هاون
پەلی هاوەن

Mountain operation
عملية جبلية
کردەی چیایی

Munitions of war
ذخائر الحرب "مؤن"
توێشووی جەنگ

N

Napalm	نابالم ناپاڵم
National guard	الحرس الوطني پاسەوانی نیشتیمانی
National Objectives	الغايات القومية ئامانجە نەتەوەییەکان
National security	الامن القومي ئاسایشی نەتەوەیی
Naval Artillery	مدفعية البحرية تۆپهاوێژی دەریایی
Naval Attached	ملحق بحري پاشبەندی دەریایی
Naval base	قاعدة بحرية بنکەی دەریایی
Naval Mines	الألغام البحرية مینی دەریایی
Needs	احتياجات پێویستییەکان
Nerve Gas	غاز مثير للاعصاب گازی دەماروروژێن

Night Attack
هجوم ليلي
شەوە هێرش/ شەوە جەنگ

Night tracer bullet
طلقة كاشفة ليلية
گوللەی ڕوناکێنی شەو / گوللەی ڕوناك کەرەوەی شەوانە/ گوللەی تاریك شکێن

Nonrecoil Gun
مدفع عديم الارتداد
تۆپهاوێژی بێ ڕەتێن

Nuclear Ammunitions Caliber
عيارات الذخائر النووية
گوللەی تەقەمەنی ناووکی

Nuclear Burst
الانفجار النووي
تەقینەوەی ناووکی

Nuclear fission
انشطار نووي
کەرتبوونی ناووکی

Nuclear Radiation
إشعاع نووي
تیشکدانی ناووکی

Nuclear Underground
تفجير نووي تحت الماء
تەقینەوەی ناووکی ژێردەریا

Nuclear War
الحرب النووية
جەنگی ناووکی

Nuclear Weapons systems
أنظمة الأسلحة النووية
سیستەمی چەکی ناووکی

O

Occupation	احتلال داگیرکردن
Offensive Alliance	تحالف هجومي هاوپەیمانیی بۆ هێرش
Offensive(Attack)	الهجوم هێرش
Offensive operations	عمليات تعرضيه کرداری هێرشبەرانە / هەڵمەتبردن
Operating Range	مدى العمل ڕادەی کار
Operational Direction	الاتجاه التعبوي ئاڕاستەی تەیاری (کرداری)
Operations Objectives	مهام العملية بابەتە کردارییەکان
Outflanking Maneuver	مناورة التفاف کرداری دەورەدان/ کرداری پشت لێگرتن

P

Parachute attack	هجوم المظليين هێرشی چەترەوانان
Passive Air Defense	دفاع جوي سلبي هێرشی ئاسمانی نەرێ / هێرشی نەرێی ئاسمانی
Penetration	اختراق ڕەتبوون / دیوەدەری
Personal Contamination	تلوث الافراد پیسبونی تاکەکان
Phases of the attack	مراحل الهجوم قۆناغەکانی هێرش
Position Defense/Area defense	دفاع ثابت بەرگریی چەسپاو
Precision Engagement	دقة الاشتباك وردیی لە تێکگیران
Preparation for Firing	تحضيرات الرمي/ إعداد الرمي ئامادەکاریی بۆراماشتن / هاوێژتن تەقەکردن
Preparing for the attack	الاستعداد للقتال ئامادەکاری بۆ کوشتار(هێرش)

Press Attaché	الملحق الصحفي پاشکۆی ڕۆژنامەنووسی / پاشبەندی رۆژنامەنووسی
Pressure wave	موجة الضغط پێلی گوشار (تەوژم)
Preventive war	حرب وقائية جەنگی خۆپارێزی / پارێزە جەنگ
Principles of war	مبادئ الحرب بنەماکانی جەنگ
Prisoners of war	أسرى الحرب دیلە جەنگ / دیلی جەنگ
Protection against Nuclear Weapons	الوقاية من الاسلحة النووية خۆ لەچەکی ناووکی پاراستن
Protective Mask	قناع واقي دەمامکی خۆ پارێزی / پارێزە دەمامك
Psychological operations	العمليات النفسية دەرونییە کردار / کردارە دەرونییەکان
Psychological Warfare	الحرب النفسية جەنگی دەروونی
Punitive Articles	قانون العقوبات العسكري یاسای سزای سەربازی
Pursuit	المطاردة ڕاوەدوونان

R

Race Armament	سباق التسليح پێشبڕكێی چەكسازی
Radar Deception	الخداع الراداري ڕادارە فێڵ
Radar Reconnaissance	الاستطلاع الراداري پەیدۆزیی ڕاداری
Radar Station	محطة الرادار وێستگەی ڕاداری
Radiation	إشعاع تیشكدان
Radio Communications	الاتصالات اللاسلكية پەیوەندییە بێتەلییەكان
Radio Deception	الخداع اللاسلكي فێڵە بێتەلییەكان
Range of Flight	مدى الطيران ڕادەی فڕین

Rapid Deployment Forces	قوات الانتشارالسريع هێزەکانی خێرا بلاّوبوونەوە
Rear Guard Action	ضرب الخطوط الخلفية لە هێڵەکانی دواوە دان
Reassembling	إعادة التجميع دووبارە کۆکردنەوە
Reconnaissance Air Plane	طائرة استطلاع فرۆکەی پەیدۆزی
Reconnaissance Detachment	مفرزة الاستطلاع هەلاّواردەی پەیدۆزی/ دەستەی پەیدۆزی
Reconnaissance of Forces	استطلاع القوات پەیدۆزی هێزەکان
Reconnaissance Patrol	دورية الاستطلاع خولاوی پەیدۆزی\نۆرەوانی پەیدۆزی
Regional Security	الامن الاقليمي ئاسایشی هەرێمی
Reserve	الاحتياطي(البديل) یەدەك (جێگرەوە)

Reserves	الاحتياطيات یەدەکەکان
Restricted Area	منطقة محظورة ناوچەی بەرپارێز / ناوچەی پارێزبەند
Rocket	صاروخ مووشەك / رۆکێت
Rocket Artillery	المدفعية الصاروخية تۆپهاوێژی مووشەکی
Runner Messenger	الساعي/ الرسول نامەبەر

S

Satellites	الاقمار الصناعية مانگە دەستکردەکان / سەتەلایت
Self-Propelled Artillery	المدفعية ذاتية الحركة تۆپهاوێژی / خۆکار
Self-Propelled Gun	المدفع ذاتي الحركة تۆپهاوێژی خۆکار
Signal Corps	سلاح الاشارة هێزی هێما
Signal Post	مركز الاشارة بنکەی هێما
Small Arms Training	التدريب بالاسلحة الخفيفة مەشق بە چەکە سووکەکان
Smoke Curtain	ستارة دخان دووکەڵەپەردە
Smoke Shell	قذيفة دخان گوللەی دووکەڵ
Staff	أركان حرب دەستەی ستوون

Start Line or Line of Departure	خط الابتداء هێڵی سەرەتا
State of war	حالة الحرب باری جەنگ ، حاڵەتی جەنگ
Strategic Air Command	القيادة الجوية الاستراتيجية هێزی ستراتیژی ئاسمانی
Strategic Co-operation	التعاون الاستراتيجي هاوکاریی ستراتیژی
Strategic Point	نقطة إستراتيجية خاڵی ستراتیژی
Strategy	الإستراتيجية ستراتیژی
Strengthening	التعزيز– التقوية پتەوکردن – بەهێزکردن
Strong Point	النقطة القوية خاڵی بەهێز
Subjugation	الاحتلال الناشئ عن الغزو داگیرکاری هێرشکارانە
Submarine	غواصة ژێردەریایی / بناوکە

Submarine Warfare	حرب الغواصات جەنگی ژێردەریایی
Sudden Attack	هجوم مفاجئ هێرشی ناکاو
Supporting Arms	أسلحة المساندة چەکی پشتگیری
Supporting Artillery	مدفعية المساندة تۆپهاوێژی پشتگیری
Surface Ships	سفن السطح پاپۆڕی سەراو (ڕوو تەخت)
Surprise	المفاجأة ناکاوی
Surrender	استسلام: (خۆبەدەستەوەدان) ملکەچبوون / ملدان
Surveillance	المراقبة چاودێری
Suspension of Arms	وقف القتال"مهادنة" ئاگربەست
System	النظام سیستەم

T

Tactical Formation	تشكيل تعبوي شێوەگریی تەکتیکی / خۆ تەیاری
Tactical Co-operation	التعاون التعبوي هاوکاری کۆکرداری / کۆکرداری تەکتیکی
Tactical Grouping	تجميع تعبوي گرۆبەندیی تەکتیکی
Tactical Reconnaissance	استطلاع تكتيكي پەیدۆزیی تەکتیکی
Tactical Reserve	ألاحتياطي التعبوي یەدەکی خۆ تەیاری
Tactical Training	التدريب التكتيكي مەشقی تەکتیکی /خۆتەیاری
Tank Platoon	فصيلة دبابات پۆلی تانك / تانکە پۆل
The Comprehensive Combat Security Of Forces in Battlefield	ألتامين القتالي الشامل للقوات في ميدان المعركة دابینی گشتگیریی هێزەکانی کوشتارلە مەیدانی جەنگدا

The Exploitation Phase	مرحلة التطوير قوناخی پەرەپێدان
The Military Salute	التحية العسكرية خۆشهاتی سەربازی/ خۆشهاتانەی سەربازی/ سلاّوی سەربازی
The Statics Of Defensive Positions	ثبات المواقع الدفاعية چەسپیوی پێگە بەرگرییەکان
Theater Commander	قائد مسرح العمليات سەرکردەی مەیدانی کردارەکان
Theatre Of Operations	مسرح العمليات گۆڕەپانی کردەوەکان/ مەیدان
Theatre Of War / Seat Of War	مسرح الحرب گۆڕەپانی شەڕ/ جەنگ / پێگەی شەڕ
To Repulse an Attack / To Beat Off an Attack	صد الهجوم بەرتەکدانەوەی هێرش /هێرش ڕاگرتن / بەرەنگار بوونەوەی هێرش
Torpedo Shell	قذيفة طوربيد هاوێژەکی تۆرپیدۆ

Total Strategy	الأستراتيجة الشاملة ستراتيژيەتی گشتگر
Total War	الحرب الشاملة جەنگی سەرتاپا گر
Training Ammunition	ذخيرة التدريب يەدەكی مەشق
Transport Of Forces	نقل القوات گواستنەوەی هێزەكان

U

Under Ground Nuclear Burst	ألانفجار النووي تحت سطح ألأرض ژێرزەمینە تەقینەوەی ناووکی
Under Water Nuclear Burst	الانفجار النووي تحت سطح الماء ژێر ڕووەئاوە تەقینەوە
Unit Protective Measures	إجراءات الوحدات الوقائية کارڕایی یە کە خۆپارێزەکان(پارێزییەکان)

V

Visual Reconnaissance	أستطلاع بصري چاوە پەیدۆزی
Volunteer	المتطوع خۆبەخش/ بەخشکار

W

War	الحرب جەنگ
War Of Attrition	حرب الاستنزاف جەنگی داهێزاندن
War Of Verves	حرب الاعصاب جەنگی دەروونی(دەمارەکی)
War Stratagem	خدعة حربية فێڵی جەنگ

English	Arabic / Kurdish
War Zone	منطقة حربية ناوچەی جەنگ
Warning Siren	صفارة الخطر "الإنذار" فیکەی مەترسی(وریایی)
Weapons Of Mass Destruction	أسلحة الدمار الشامل چەکە کۆ کوژەکان / چەکی بەکۆمەڵ کوژ
Western Powers	الدول الغربية دەوڵەتانی رۆژئاوا/ هێزە رۆژ ئاواییەکان
Wire Communication	الاتصال الخطي گەیاندنی بە تەل
Wireless Control	ألمراقبة اللاسلكية چاودێریی بەتەل
Wireless Direction	الاتجاه اللاسلكي ئاراستەی بێتەل
Wireless Reconnaissance	الاستطلاع اللاسلكي پەیدۆزی بێتەل
Wireless Silence	الصمت اللاسلكي بێدەنگیی بێتەل
Wireless Station	المحطة اللاسلكية وێستگەی بێتەل
Withdrawal Battle	معركة الانسحاب جەنگی کشانەوە

Z

Zero Day

اليوم "يوم الصفر"

ئەمڕۆ (ڕۆژی سفر)

Zero Hour

ساعة الصفر

خولی سفر/ کاتژمێری سفر

زاراوەکانی هێزی پیادە

مصطلحات قوات المشاة

Terms infantry

A

about turn	الى الخلف در بۆ دواوە بسووڕێ/ بۆ دواوە وەرسووڕێ
above ground level	فوق مستوى سطح الارض لەسەر ئاستی ڕووی زەوی
accessory defence	دفاع اضافي زێده بەرگری
ache – hour	ساعة الصفر کاتی سفر
action at halts	العمل عند التوقف کار لەوەستاندا
actual practice against / on enemy	رماية حقيقية على العدو ڕاهاوێژی راسته قینه دژی دوژمن
administrative loading	تحميل إداري بارگەکردنی کارگێڕی
advance speed	سرعة التقدم خێرایی پێشوەچوون
advanced position	موقع متقد م پێگەی پێشوەچوو\پێشەوە

advanced section	قسم أمامي أسلحة ا سناد بەشی پێشەوە چەکی پشتگیری
aide memoire	مفكّرة یاد نامە / یادگە\ یاداشت
aiming position	موضع التسديد جیٚ سێرە
air-movement plan	خطة نقل جوي پلا نی ڕاگواستنی ئاسمانی(هەوایی)
air-operations centre	مركز العمليات الجوية بنکەی کردە ئاسمانیەکان
air-traffic area	منطقة الحركة الجوية ناوچەی جووڵە (هات وچۆ)ی ئاسمانی
air-traffic control	السيطرة على الحركة الجوية ڕێکهێنانی جووڵە ی هەوایی
air - mobile operations	عمليات محمولة جوً هەواییە بارگە کردە
air - land operation	عملية برجويّة وشکاوییەئاسمانییە کردە

air drop — انزال جوي: كرداری وشكانی– ئاسمانی
هەواییە دابەزاندن – دابەزاندنی هەوایی

air force — سلا ح الجو
هێزی ئاسمانی (هەوایی)

air lift — نقل جوي
ڕاگواستنی ئاسمانی(هەوایی)

air movement — حركة جوية
بزاوتی ئاسمانی(هەوایی)

air support request — طلب المساندة الجـ وية

داوای پشتگیری هەوایی

air supremacy — تفـوق جوي
بالاّ دەستی هەوایی

air target — هدف جوي
ئامانجی هەوایی

airborne troops — قطعات منقولة جـّوا
کەرتە راگوێزراوە هەواییەکان

aircraft crew member — عضو طاقم الطائرة
ئەندامی دەستەی فرۆکە

aircraft touchdown time	لحظة التماس ترووكەی بەیەك گەیشتن
airlift control elements	مجموعة السيطرة على النقل الجوي كۆمەڵەی رێكهێنی گواستنەوەی ئاسمانی
airlift operations centre	مركز عمليات النقل الجوي بنكەی كردەی گواستنەوەی ئاسمانی
allocation	تخصيص تايبەتكردن
allotment	تعيين دياركردن
allowable load	الحمل المسموح به باری رێپێدراو
alternate position	موقع بديل شوێنی جێگرەوە
alternation mechanics	اجراءات التبديل میكانیزمی جێگرتنەوە (كار ڕایی گۆڕین)
ambush patrol	دوريّة كمين نۆرەوانی بۆسە

ambust	كمين بۆسه
annual range practice	تمرين رماية سنوي مەشقى راهاوێژى ساڵانه
anti - terrorism	مكافحة الارهاب دژه تۆقاندن(نەهێشتنى تیرۆر)
anti penetration	مضاد الا ختراق دژه ڕەتبوون/ دژه تێپەڕ
anti penetration force	قوة مضادة للا ختراق هێزى دژه تێپەڕ
anti tank obstacle	عائق للدبابات بەربەستى دژه تانكەكان
anti tank regiment	كتيبة مقاومة للدبابات كەرتى بەرهەڵستى تانك/ كەرتى دژه تانك
anti tank trench	خندق مضاد للدبابات سەنگەرى دژه تانك
anti tank weapon	سلا ح مضاد للدبابات چەكى دژه تانك

application practice رماية تطبيقية
ڕاهاوێژی پراکتیکی / ڕاهاوێژی کردەیی

approach formations تشكيلا ت الا قتراب
پێکهاتەی نزیککەوتنەوە

approach march مسيرالا قتراب
ڕەوتی نزیك کەوتنەوە

area shelled منطقة مقصوفة
گۆڕەپانی ڕاهاوێژ کراو\ناوچەی تۆپبارانکراو

area target هدف منطقة
ئامانجی ناوچە

armour personnel carrier حاملة أفراد مدرعة
نەفەر بەری زرێپۆش

armour protection حماية مدرعة
پارێزبەندیی زریپۆش

armoured division فرقة مدرعة
لەشکری زریپۆش

arms up سلاح – قف
چەك – وەستان

army front

جبهة جيش

بەرەی لەشکر(سوپا)

army group

مجموعة جيوش

کۆمەڵە سوپا

army transport

نقل عسكري

گواستنەوەی سەربازی

arrival airfield

مطار الوصول

فرِگەی گەیشتن

assault position

وضع الا قتحام

پێگەی هەڵمەت / شێوازی هەڵمەت

assault team

فريق الا قتحام

پۆلی هەڵمەت

assaulting case

حالة الا قتحام

باری هەڵمەت / چۆنیەتی هەڵمەت

assaulting distance

مسافة الا قتحام

ماوەی هەڵمەت

assaulting troops

قطعات الا قتحام

کەرتەکانی هەڵمەت / هێزەکانی هەڵمەت

assembly position	موضع الا جتماع پێگەی کۆبونەوە
assumption of command	تسلـم القيادة سەرکردایەتی کردن(وەرگرتن)
assumption of losses	افتراضات الخسائر زیانە بەر گریمانەکان– گریمانی زیانەکان
attachement	الحاق لکاندن
attack formation	تشكيل الهجوم پێکهاتەی هێرشی
attention	انتباه وریایی
authorized commander	قائد مخـول سەرکردەی رێپێدراو
authorized officer	ضابط مخـول ئەفسەری رێپێدراو
automatic rifle	بندقية آلية تفەنگی خۆکار

B

b. echelon	ب. (نقليات) ب .(گواستنەوەی\وێستگە)
back tray	حقيبة مظلة خارجية هەگبەی پەرەشوتی دەرەکی
backward bearing	اتجاه خلفي ئاراستەی دواوەیی، پاشە ئاراستە
barbed wire	سلك شائك دڕکە تەل (تێلەدڕ)
barbed wire obstacle	عائق اسلا ك شائكة لەمپەری دڕکە تەل
barracks	ثكنة سەربازگە، ئۆردی
barrel group	مجموعة السبطانة کۆمەڵەی ڕاماشتن
battalion	كتيبة بەتالیۆن، کەرت
battle formation	تشكيل المعركة پێکهاتەی جەنگ

battle group

مجموعة قتال

کۆمەڵەی کوشتار/جەنگ

battle inoculation

تطعيم للمعركة

هێزپێدان بۆ جەنگ (شەڕ)

battle position

موضع المعركة

شوێنگەی جەنگ / شەڕ

battle procedures

اجراءات المعركة

ڕێوشوێنی شەڕ

bayonet

حربة

خە دەنگ(نەشتەر)

bayonet drill

تدريب بالحراب

مەشق بە خەدەنگ

bayonet fix !

ثبت الحراب

خەدەنگ جێگیر

binoculars

منظار ثنائي

پێنۆڕی دووانە

blank ammunition

ذخيرة خل بية مراسم

پووچە گوللە

blind shell	قذيفة عمياء گولله وێڵه / فیشەکە کوێره
bomb line	خط القصف هێڵی ڕاهاوێژی
bombing report	94– تقرير القصف ڕاپۆرتی هاوێژی
boundary	حدّ ڕاده / سنوور
break - through	اختراق رەتبوون(ریزبڕین)
briefing	أيجاز پوختە(ناساندن)
brigade	لواء تیپ(ئالآگڕ)
brigade chief of staff	مدير أركان اللواء سەرستونی تیپ \ئالآگر
brigade commander	قائد اللواء سەرکردەی تیپ

brigadier	عميد ڕاگر
built - up areas	مناطق مبنية نشيمەنی/ ناوچەی نشيمەنی
bull`s eye	نظارة واقية بەرچاوكی پارێزەر / پارێزە بەر چاوك
by - passing procedure	اجراء تجاوزي ڕێو شوێنی ڕتبون (بەزاندن)

C

camouflage	تمويه حەشاردان / روو پۆش
canopy	(قبة) المظلة چەتر ، گومەت
canopy release	تحرير المظلة چەتر رەها كردن
caravan movement	حركة القوافل بزاوتی كاروانەكان
cargo number	رقم الشحنة ژمارەی بار هەڵگر ، ژمارەی بارگە
casualty collecting post (c.c.p)	مركز جمع الخسائر بنكەی كۆكردنەوەی زیانەكان
casualty evacuation	اخلاء الخسائر زیانەكان بردن / زیاندیدە دوور خستنەوە
cease - fire	وقف النار ئاگر بەست
cease diring	أوقف الرمي راهاوێژی بوەستێنە

centralization

مركزية
ناوەند گەری

centre of balance

مركز التوازن
چەقی هاوسەنگی

centre of gravity

مركز الجاذبية
چەقی کێش

ceremonial parade

عرض مراسم
پێشاندانی رێو ڕەسم

chain of command

سلسلة القيادة
ریزبەندی سەرکردایەتی

charge number

رقم الحشوة
ژمارەی ناواخن

check point

نقطة التفقد
خاڵی بەسەر کردنەوە / بازگە

chest strap

حزام الصدر
کە ژووی سینە / قایش(پشتێنە)

cipher telegram

برقية شيفرة
برووسکەی شیفرە

classified documents — وثائق مصنفة
بەڵگەنامەی پۆلێن کراو

cleared routes — طرق مخلا ة
رێگە ی پاککراوە

clearing station — محطة اخلا ء
وێستگەی پاشوە خستن

clock ray — (تراجع ا نكشاف) للدوريات
پاشە كشەی دياربوون ،نۆرەوان دياربوون

close air support — اسناد جوي قريب
پشتگیری ئاسمانی نزيك

close quarters operations — عمليات القتال عن قرب
شەڕی نزيك / شەڕی دەستەو يەخە

close reconnaissance — استطلا ع عن قرب
پەيدۆزی نزيك

cloth table — قطعة قماشية
پارچە كوتاڵ / پەڕۆ

co - ordinates — احداثيات
تانوپۆكان

coach
مدرب رياضة
ڕاهێنەری وەرزشی

collecting station
محطة تجميع
وێستگەی کۆگردنەوە

collective training
تدريب جماعي
مەشقی بەکۆمەڵ

column formation
تشكيل بالرتل
ريزبەندی ستوونی

combat air patrol
دورية مقاتلة جوية
نۆرەوانی ئاسمانی شەڕکەر

combat control team
فريق دلا لة وإرشاد
کۆمەڵەی ڕێبەری و ئاراستە / تیمی ڕێبەری و بازگە

combat drill
تدريب للمعركة
مەشقی شەڕ

combat formation
تشكيل قتالي
پێکهاتەی شەڕ/ ڕیزبەندی شەڕ

combat functions
وظائف قتالية
ئەرکەکانی شەڕ / کوشتارە ئەرك

combat operation — عملية قتالية
كوشتاره كردەوەی – كردەوەكانی شەڕ

combat team — فريق قتال
كۆمەڵەی كوشتار (شەڕ)

combat training — تدريب قتالي
مەشقی كوشتار(شەڕ)

combat troops — قطعات قتالية
هێزە كوشتارییەكان

command alternation — تبديل القيادة
گۆڕینی سەركردایەتی / لە بڕی دانانی سەركردایەتی

command change — تغيّر القيادة
گۆڕینی سەركردایەتی

command element — عنصر القيادة
ئەندامی سەركردایەتی / توخمی سەركردایەتی

commander of conventional warfare task force — قائد مجموعة الواجب للحرب التقليدية
سەركردەی كۆمەڵەی ئەرك لە جەنكی ئاساییدا

commanding position — موقع مسيطر
شوێنگەی بەرفەرمان

commissionned personnel	الضباط ئەفسەرەکان
communications	اتصالا ت گەیاندن / پەیوەندییەکان
communications security	امن الا تصالا ت ئاسایشی پەیوەندییەکان
comouflage cream	طلاء تمويه بۆیەی شاردنەوە
company	سريّة پەل
compass calibration	معايرة البوصلة پێوەرەکانی رووکار نوێن
competition practice	تمرين المباراة مەشقی کێبەرکێ
compulsory military service	الخدمة الا لزامية ڕاژەی زۆرەکی / پابەندە ڕاژە
concealed area	منطقة مخفية شوێنگەی شاراوە / شوێنگەی وون

conduct of operations	ادارة العمليات كرده گێڕی
connecting trenches	خنادق اتصال سەنگەری پەیوەندی
connector screw	برغي الربط بورغوی لكاندن
contact avoidance	تجنب التماسّ له پێككەوتن دووركەوتنەوە
contact point	نقطة ا تصال خاڵی گەیاندن(پەیوەندی)
contours	مناسيب ڕێژگە / بەررێژە
control centre	مركز السيطرة بنكەی كۆنترۆڵ
corporal	عريف پۆلەوان/ ناسار
corps sector	قطاع الفيلق كەرتی گەلە / كەرتی كۆهێز

counter - attack — هجوم معاكس
هێرشی پێچەوانە – دژە هێرش

counter - bombardment — قصف معاكس
ڕاهاوێژی پێچەوانە

counter insurgency operations — عمليات مقاومة العصيان
کردەی بەرهەڵستی یاخیبوون

counter surveillance — مراقبة مضادة
دژە چاودێری

covering operation — عملية تغطية
کردەی وەشاردن

covering position — موقع تغطية
شوێنگەی وەشاردن

covering troops — قطعات تغطية
کەرتی وەشاردن/ هێزی وەشاردن

crew — طاقم
تاخم \ خشت\ رەخت

critical moment — اللحظة الحرجة
ترووکەی بەرترس

cross - country march	مسيرة عبر الضواحي ڕەوتی دەوروبەری
crossing control organization	منظمة ضبط العبور ڕێکخراوی ڕێکهێنی ڕەتبوون
crossing equipment	مهمات العبور ئەرکەکانی ڕەتبوون
crossing situation	موقف العبور وێستگەی ڕەتبوون
cryptography	علم الشيفرة شیفرەزانی
cutter	قطاعة بڕەك/ بڕەڕ/ پێبڕ/ بڕین

D

daily alarm	انذار يومي وریایی ڕۆژانە
daily combat supply rate	معدل تزويد المعركة اليومي تێکرای ڕۆژانە تەیاری جەنگ / شەڕ
daily narrative	الحدث اليومي ڕوداوی ڕۆژانە
dangerous cargo	شحنة خطرة بارگەی ترسدار
day`s march	مسيرة يوم ڕۆژە ڕەوت
dead ground	أرض ميتة مردە زەوی
dead point center	نقطة ميتة مردە خاڵ
debriefing	استخلا ص المعلومات زانیاری پوختە کردن
debris clearing	أزالة الا نقاض پاشەرۆك لادان

decentralization

اللامركزية
نەناوەندی / پێناوەندی

decontamination

ازالة التلوّث
لابردنی پیسبوون

deep penetration

اختراق عميق
ڕەتبوون (بەزاندن)ی قووڵ

defence plans

خطط دفاعية
پلانی بەرگری

defence works

اعمال دفاعية
کاری بەرگری

defences

دفاعات
بەرگرییەکان / جێبەرگریەکان

defensive area

منطقة دفاعية
جێبەرگری \ ناوچەی بەرگری

defensive fire

نار دفاعية
ئاگری بەرگری

defensive position

موقع دفاعي
جیٚ بەرکری

defensive warfare

حرب دفاعية
جەنگی بەرگری

deliberate defence

دفاع مدبر
بەرگری بەپلان

delivery point

نقطة التسليم
خاڵی پێدان

demolition box

صندوق تدمير
سندوقی وێرانکردن / سندوقی تەقاندنەوە

demolition charge

حشوة تدمير
ناواخنی تەقاندنەوە/ ناواخنی تەخوێن

demolition guard

حرس التدمير
پاسەوانی وێرانکردن / پاسەوانی تەقاندنەوە

demolition team

فريق التدمير
کۆمەڵەی تەقاندنەوە /وێرانکردن/ کۆمەڵەی وێرانکردن

demonstration battalion

كتيبة التطبيق
کەرتی بەجێهێنان / بەتالیۆنی بەجێهێنان

departure airfield

مطار المغادرة
فڕگەی دەرچوون

deployment	انفتاح کرانەوە
deprivation policy	سياسة الحرمان رامیاری بێبەشکردن / شێوازی بێبەشکردن
desert operation	عملية صحراوية کردەی بیابان
detachment	مفرزة بژاردە / هەڵواردە
direct laying position	موضع التسديد المباشر شوێنی سێرەی راستەوخۆ / شوێنی سێرەی راستەوخۆ
direct pressure	ضغط مباشر گوشاری راستەوخۆ / هەژموونی راستەوخۆ
direct process	أسلوب مباشر شێوازی راستەوخۆ
direct tracking aiming	التسديد المتتابع المباشر سێرەی لە دوایەکی راستەوخۆ / سێرەی راستەوخۆی لە دوایەك
direction finder	مُوجِد الا تجاه ئاراستە دۆز / رووکار دۆز(دۆزەرەوەی ئاڕاستە)

direction of force

اتجاه القوة
ئاراستەی هێز / رووکاری هێز

direction of landing

اتجاه الهبوط
رووکاری (ئاڕاستە)نیشتەوە

direction of lay

اتجاه التسديد
رووکاری سێرەگرتن

direction of march

اتجاه السير
رووکاری رەوت – رۆتین

direction of motion

اتجاه الحركة
ئاراستەی جووڵە

direction of rotation

اتجاه الدوران
ئاراستەی خولانەوە / رووکاری سووڕان

direction stake

شاخص ا تجاه
رووکار نوێن \ ئاڕاستە نوێن

dismounting area

منطقة الترجل
جێی پیادەبوون

dispatch rider (d.r)

ساع راكب
سوارەی پۆستە بەر/ پۆستەی سوارە

distance covered	المسافة المقطوعة ماوەی بڕاو
distance of burst	مسافة ا نفجار ماوەی تەقینەوە
distance of reconnaissance	مسافة ا ستط ع ماوەی پەیدۆزی
distribution of pressure	توزيع الضغط گوشار بەشێن
distribution point	نقطة التوزيع خاڵی بەشێن\دابەشکردن
diurnal march	سير نهاري ڕۆژە ڕەوت / ڕەوتی بەڕۆژ
division	فرقة لەشکر(هێز)
division sector	قطاع الفرقة کەرتی لەشکر \ هێز
divisional staff	أركان الفرقة ستوونەکانی لەشکر

dog fighting

مهارشة

بەگژداچوون

double quick march

هرولة

پێکوتە

drafter`s name

اسم المنشيء (في البرقيات)

ناوی نێرەر / نووسەر

drill

تدريب

مەشق

drill book

كتاب التدريب

پەرتوکی مەشق

drill formations

تشكيلا ت التدريب

پێکهاتەی مەشق

drill grenade

قنبلة تدريب يدوية

بۆمبی دەستیی مەشق / نارنجۆکی مەشق

drill ground

أرض التدريب

زەمینی مەشق

drill hall

قاعة التدريب

هۆڵی مەشق

drill in the open country	التدريب في العراء مەشق لە چۆڵەوانی
drill uniform	بزة التدريب پۆشاکی مەشق
drop zone	منطقة الا نزال ناوچە دابەزاندن
drop zone noncommissioned officer	ضابط صف منطقة الا نزال ریزە ئەفسەری ناوچەی دابەزاندن
drop zone safety officer	ضابط امان منطقة الا نزال ئەفسەری ئاسودەیی ناوچەی دابەزاندن
dropping zone	منطقة الا سقاط ناوچەی داکەوتت / ناوچە خست
dummy grenade	قنبلة يدوية وهمية بۆمبی دەستی درۆیین
duty battalion	الكتيبة المبدلة الكتيبة الداخلة کەرتی جێگرەوەی / کەرتی ناوخۆ

E

early security	تكتم مبكر بێدەنگی پێشینە
effective range	المدى المؤثر رادەی کاریگەر
ejection seat	كرسي القذف کورسی هەڵدان
electronic security	الا من الا لكتروني ئاسایشی ئەلیکترۆنی
embarkation	ركوب/ تحميل/ اركاب سواربوون ، بارکردن ، سوارکردن
emergency alarm for hazards	انذار طوارىء بالخطر وریایی باری ناکاویە/ مەترسی
emergency changes	تغيرات طارئة گۆڕانی ناکاو
emergency road	طريق طوارىء ڕێگای ناکاو
emergency stores	مستودعات طوارىء ئەمبارەکانی ناکاوی

emplacement	وضع مترسة سەنگەر دانان
enemy location	تعيين موقع العدو دیارکردنی شوێنی دوژمن
enemy situation	موقف العدو هەڵوێستی دوژمن
equipment collecting point	نقطة جمع المعدات خاڵی کۆکردنەوەی کەرستەکان
escape and evasion	هروب وإفلا ت هەلأتن و راکردن
estimate of the situation	تقدير الموقف هەڵسەنگاندنی هەڵوێست
estimated time of completion	الوقت المقدر للا نجاز کاتی دیارکراو بۆ بەجێهێنان
estimated time of departure	الوقت المقدر للمغادرة کاتی دیارکراو بۆ دەرچوون
estimated time of return	الوقت المقدر للعودة کاتی دیارکراو بۆهاتنەوە

evaluation of information	تقييم المعلومات هەڵسەنگاندنی زانیاری
exhaustion	انهاك شەكەت كردن
exploitation	استثمار وەبەرهێنان
extension on target	التوسع على الهدف بەفرەوانی لە ئامانج گرتن
eyes left	الى اليسار، انظر! يسارا انظر! بۆ چەپ بڕوانە
eyes right	الى اليمين، انظر! يمينا انظر! بۆ ڕاست بڕوانە

F

field craft	مهارة الميدان لێهاتویی گۆڕەپان
field dressing	ضماد الميدان تیماری گۆڕەپان
field equipages	تجهيزات الميدان کەرەستەی گۆڕەپان/ تەیاریی گۆڕپان
field equipment	معدات الميدان کەرستەی گۆڕەپان
field forces	قوات الميدان هێزەکانی گۆڕەپان/ گۆڕەپانە هێز
field glass	منظار الميدان پێنۆڕی گۆڕەپان
field intellignce officer	ضابط استخبارات الميدان ئەفسەری هەواڵگریی گۆڕپان
field manoeuvers	مناورات الميدان مانۆڕی گۆڕەپان/ نۆرەگەری گۆڕەپان
field mines chart	لوحة حقول ألغام دەپ(تابلۆ) ی کێڵگەی مین

field training تدريب الميدان
مەشقی گۆڕپان

field uniform بزة الميدان
پۆشاکی گۆڕپان

field wire سلك ميدان
وایەری گۆڕەپان

final objective الهدف النهائي
دوا ئامانج

final protective fire نار الحماية النهائية
دوا ئاگری پاراستن

fire and manoeuvers الرمي والمناورة النار والمناورة
هاوێژتن و مانۆر / ئاگرو مانۆر

fire arch قوس الرمي
کەوانەی هاوێژتن

fire control chart مخطط السيطرة على الرمي
پلاننانسەی رێکهێنانی هاوێژتن

fire control equipment معدات السيطرة على النيران
کەرستەی رێکهێنانی ئاگر

fire strength	قوة النار هێزی ئاگر
fire support co - ordination centre	مركز تنسيق نيران الا سناد بنكەی گونجانی نێوان ئاگری پشتگیری
fire support co - ordination line	خط تنسيق نار الا سناد هێڵی گونجانی ئاگری پشتگیری
first lieutenant	ملا زم أول ئەفسەری یەکەم / جێداری یەکەم
first line	الخط الا ول هێڵی یەکەم
first line defence	خط الدفاع ا ول هێڵی یەکەمی بەرگری
fitted for radio communication	مجهزةالا تصال اللا سلكي تەربارە بۆ پەیوەندی بێتەل / رادیۆیی
fixed target	هدف ثابت ئامانجی جێگر / ئامانجی چەسپاو
flank protection	حماية ا لاجنحة باڵەکان پاراستن

flanking headquarters

قيادات جنبية
سەرکردەی تەنیشتەکان

flexibility

مرونة
بەپێزی / نەرمی

flight path

ممر جوي
رۆگەی هەوایی / رۆگەی ئاسمانی

flinty land

أرض صوّانيّة
بەردە زەوی(زەوی بەردین)

folds of the ground

طيات الا رض
پاتەکانی زەوی ،پێچەکانی زەوی ، چینەکانی زەوی

foot troops

قطعات راجلة
هێزە(کەرتە)کان پیادە

foot withdrawal

انسحاب على ا قدام
لەسەر پیٚ کشانەوە

force maintenance area

منطقة صيانة القوة
ناوچەی چاکسازی هێز

form of goose eggs

شكل موقع بيضوي
شێوەی هێلکەیی پێگە

formation	تشكيل پێکهاته
formation of assembly	تشكيل التجمع پێکهاتەی(گردبوونەوە) کۆبونەوە / پێکهاتەی ئەنجومەن
forming up place	مكان التشكيل شوێنی پێکهاته
fortified position	موقع محصّن پێگەی پارێزبەند
forward air controller	مسيطر جوي أمامي رێکهێنی پێشەوەیی ئاسمانی / رێکهێنانی ئاسمانی پێشەوە
forward air guide	دليل جوي أمامي رێبەری ئاسمانی پێشەوە
forward bearing	اتجاه أمامي رووکاری پێشەوە / ئاراستەی پێشەوە
forward company	سرية أمامية کەرتی پێشەوە
forward control position	موقع سيطرة أمامي پێگە رێکهێنی پێشەوە / بازگەی پێشەوە

forward defended positions	مواقع دفاعية أمامية پێگە بەرگریەکانی پێشەوە
forward edge of battle area	الحد الا مامي لمنطقة المعركة رادەی پێشەوەی ناوچەی شەڕ
forward line of own troops	الخط الا مامي لقطعاتنا هێڵی پێشەوەی هێزەکانمان
forward observing officer	ضابط رصد أمامي ئەفسەری ڕوانگەی پێشەوە
forward operational base	قاعدة العمليات الا مامية بنکەی کردەکانی پێشەوە
forward repair team	فريق تصليح أمامي کۆمەڵی چاککردنەوەی پێشەوە
fragmentation grenade	قنبلة يدوية متشظية بۆمبی دەستی تەڵزمدار
fragmentation shell	قذيفة تشظية هاوێژەکی تەڵمزار
freefall helmet	خوذة القفز الحر کلاّوەی پازدانی ئازاد

friendly troops	قطعات صديقة هێزە دۆستەکان
front axle	المحور ا لامامي تەوەرەی پێشەوە
front of attack	جبهة الهجوم بەرەی هێرش
front of operations	جبهة العمليات بەرەی کردەوەکان
front of penetration	جبهة الا ختراق بەرەی لێ ڕەتبون
front unit	وحدة أمامية یەکەی پێشەوە
fuel supply	تزويد بالوقود سوتەمەنی پێدان
full - dress uniform	بزة مراسم پۆشاکی ڕێو ڕەسم

G

gaps — ثغرات
كەلێن

gas attack — هجوم بالغاز
هەڵمەتە گاز

gas shell — قذيفة غازية
هاوێژەکە گاز

general idea — الفكرة العامة
بیرۆکەی گشتی

general purpose machine gun — رشاش متعدد ا لاغراض
پڕێنە تفەنگی فرە مەبەست

general reconnaissance — استطلا ع عام
پەیدۆزی گشتی

general situation — الموقف العام
هەڵوێستی گشتی

geographic north — الشمال الجغرافي
باکوری جوگرافی

gloves — قفازات
دەستەوانە

goggles — نظارات
چاویلکە

grid north
الشمال التربيعي
باكورى چوارينه

ground arms!
أرضا، سلا ح !
چەك بۆ زەوى

ground forces
القوات الا رضية
هێزە زەمینیەكان

ground leader
قائد مجموعة
سەركردەی كۆمەڵە

ground observer
راصد أرضي
روانگەی زەمینی

ground reconnaissance
استطلا ع أرضي
پەیدۆزی زەوی

ground sheet
مشمّع أرضي
نایلۆنی زەمینی

guided weapon
سلا ح موجة
چەكی ئاراستە كراو

gun - out line
قاصر عن المدى التعريف: عدم تمكن السلا ح من ضرب هدف معين
تفەنگی دوورە هێڵ / نەپێكان

H

half ration	نصف جراية نصف تعيين نيوه بژێو
hand-to - hand fight	القتال بالا يدي كوشتارى دەستەو يەخە
hand to hand fight	التحام تێك گیران
handy hint	دليل مختصر پوختە رێبەر
harbour drill	تدريب الا لتجاء (للحرب النووية) مەشقى پەنابردن/ جەنگى ناوەكى
hasty defence	دفاع عاجل پەلە بەرگرى
hazardous materials	مواد خطرة ترسە مادده / كەرستەى ترسناك
head resistance	مقاومة الطليعة پێشەنگە بەرگرى / بەرهەڵستى پێشەنگ
headquarters exercise	تمرين قيادات مەشقى سەركردەكان

heat of the flight
أوار المعركة
گەرمەی شەڕ/ پێکدادان

heavy assault
اقتحام ثقيل
هەڵمەتی گران

heavy bombardment
قصف كثيف
نیوە چڕ

helicopter landing zone
منطقة هبوط الطائرات العمودية
ناوچەی نیشتنەوەی کۆپتەران

helmet
خوذة
کلاّواسنە

high degree of control
درجة عالية من السيطرة
ڕێکهێنی پلە بالاّ

high explosive antitank weapons
اسلحة شديدة ا نفجار مضادة للدبابات
چەکی توند تەقێنی دژە تانك

highest possible score
أعلى درجة لاصابة ممكنة
بالاّ ترین پلەی تەنگاوتنی شیاو

holding operation
عملية تأخير
کردەی دواکەوتە

holy war

حرب مقدسة
جەنگی پیرۆز

home defence

دفاع عن الوطن
بەرگری نیشتیمانی

hostages

رهائن
بارمتەکان

house clearance

تطهير المنازل تطهير المباني
ڕامالّی خانوو باڵەخانەکان

hygiene level

المستوى الصحي
ئاستی تەندروستی،رێکاری تەندروستی

I

identification friend or foe (L.F.F)	تمييز الصديق من العدو جياكردنەوەی دۆست و دوژمن
illuminating shell	قذيفة انارة هاوێژەکی ڕوناك كردنەوە
image intensification	تركيز التصور چڕكردنەوەی وێنەگری
immediate replenishment group	مجموعة التعويض الفوري كۆمەڵەی قەرەبووی ڕاستەوخۆ
individual weapons	أسلحة فردية چەكی تاكە كەسی
infiltration	تسلّل دزەكردن\ بوون
inflatable small boat	قارب صغير ينفخ وردە بەلەمی پلاستیكی / بەلە مۆكەی پفدراو
information centre	مركز المعلومات بنكەی زانیاریەكان
information officer	ضابط استع مات ئەفسەری پرسگە

initial contact point نقطة الا لتقاء الا ولية
خاڵی بەیەك گەیشتنی بەرایی

initial strength الملا ك
میلاك(کارداری)

insignia of command شارة القيادة
هێمای سەرکردایەتی

insignia of merit شارة الا ستحقاق
هێمای مافداری

insignia of rank شارة الرتبة
هێمای پلە

inspection report تقرير التفتيش
ڕاپۆرتی پشکنین

installation منشآت
دامودەزگاکان

instruction battalion كتيبة التدريب
کەرتی مەشق

instruction plan خطة التعليم
پلانی فێربوون

intelligence annex
ملحق استخبارات
پێکاری هەواڵگری / پاشکۆی هەواڵگری

intelligence collection plan
خطة جمع المعلومات
پلازانیاری کۆکردنەوە

intelligence diary
مفكرة أستخبارات
یاداشتنامەی هەواڵگری

intelligence directorate
مديرية الا ستخبارات
بەرێوەبەرایەتی هەواڵگری

intelligence plan
خطة الا ستخبارات
پلانی هەواڵگری

intelligence records
سجلا ت الا ستخبارات
تۆماری هەواڵگری

intermediate objective
هدف متوسط
ئامانجی ناوەندی

internal communication operator
مأمور الا تصال الداخلي
فەرمانبەری پەیوەندیی ناوەوە

jump suit
بدلة قفز
پۆشاکی پازدان / خۆ هەڵدان

killing zone منطقة التقتيل
ناوچەی کوشتار (شەڕ)

kit حقيبة تجهيزات
هەگبەی کەرستەکان

kneeling supported ا لارتكاز على الركبة
لەسەر چۆك چەقیە

lance - corporal جندي أول
سەربازی یەکەم

land - scape sketch مخطط منظر أرضي
هێڵکاری دیمەنی زەمینی

land defence دفاع أرضي
بەرگری زەمینی

land warfare حرب برية
جەنگی زەمینی

landing point نقطة النزول
خاڵی دابەزین

landing position commander قائد موقع الهبوط
سەرکردەی پێگەی دابەزین

landing zone منطقة الهبوط
ناوچەی دابەزین

last night حلول الظلا م(الضوء الا خير)
داكەوتنی دوا تاریكی / داكەوتنی تاریكی دواتیشك

launcher قاذف
هاوێژ ، هاوێژەك

launching of an attack شن الهجوم
هێرش بردن

leaflet نشرة
بلاّونامە

leg strap حزام الساق
بەلەك پێچ

length of column طول الرتل
درێژی ستوون / درێژی كاروان

lieutenant - general فريق
سوپاسا لار ،سەرلەشكر

lieutenant colonel مقد م
پێشكار

light aid detachment

مفرزة الا صلا ح الخفيف
دەستەی چاککاری سووك

limited attack

هجوم محدود
هێرشی سنوردار

limited movement

حركة محدودة
جووڵەی سنوردار

line of retreat

خط التراجع
هێڵی کشانەوە

lineal list

قائمة ا قدمية
ليستی پێشينە

load

حمولة
بار

load manifest

بيان الحمولة
بارديارکردن

load plan

خطة التحميل
پلانی بارکردن

load team

فريق التحميل
کۆمەڵی بارکردن

loadmaster	مسؤول الحمولة بەرپرسی بار(کردن)
local air defence	دفاع جوي محلي بەرپرسی ئاسمانی / خۆجێیی
location	تعيين المكان دیارکردنی شوێن
log sheet	سجل الحوادث تۆماری ڕووداوەکان
long distance march	سير طويل ڕەوتی درێژخایەن
look - out trench	خندق للمراقبة سەنگەری چاودێری / چاڵی چاودێری
loss estimation	تقدير الخسائر هەڵسەنگاندنی زیانەکان
lying position	وضع الا نبطاح باری زگ خشان

M

machine gun	رشّاش پڕێنه تفەنگ/ رژێنەك
magnatic north	الشمال المغناطيسي سەرووی موگناتیسی
main objective	الهدف الرئيسي ئامانجی سەرەکی
main dressing station	محطة التضميد الرئيسية وێستگەی رێنماکاری سەرەکی
maintenance area	منطقة الصيانة ناوچەی چاککاری
major	رائد پێشڕەو
major control	السيطرة الرئيسية رێکهێنی سەرەکی
major general	امر ا لواء ئالاگر، سەرتیپ،سەرئالاً
major operation	عملية رئيسية كردەی سەرەکی

map reading قراءة الخارطة
نەخشە خوێندنەوە

map reconnaissance استطلا ع على الخارطة
پەیدۆزی لەسەر نەخشە

map scale مقياس رسم الخارطة
پێوەری نەخشەکردن

map setting توجيه الخارطة
ئاراستە کردنی نەخشە

march سير
رەوت / رۆین / ڕەو

march discipline ضبط السير
ڕەورێکهێنان

marching مسير
ریزەڕەو

marching area منطقة المسير
ناوچەی رەو

marshland الممشى النظامي
ناوچەی رەو

mass fire	رماية كثيفة هاوێژی چڕ/ چڕهاوێژی \تەقەی چڕ
meal ready to eat	وجبة جاهزة جەمی ئامادە
mechanized infantry	مشاة آلية پیادەی ئامێرەکی / پیادەی ئامێردار \میکانیکە پیادە
mechanized reconnaissnace unit	وحدة استطلاع آلية یەکەی ئامێرداری پەیدۆزی
medium observation	رصد متوسط ڕوانگەی ناوەندی
meeting engagement	معركة مصادمة معركة الت قي شەڕی پێکدادان لە نزیکەوە
method of challenging by sentries	أسلوب الخفراء في التحدي شێوازی نۆرەدانان لە بەرەنگاری
military censorship	رقابة عسكرية چاودێریی سەربازی
military correspondence	مراسلا ت عسكرية نامە گۆڕیی سەربازی ودمی سەربازی

military decoration	وسام عسكري مەدالیای سەربازی
military discipline	ضبط عسكري ڕێکهێنانی سەربازی
military district	منطقة عسكرية ناوچەی سەربازی
military drill	تدريب عسكري مەشقی سەربازی
military duty	واجب عسكري ئەرکی سەربازی
military establishment	مؤسسة عسكرية دەستگای سەربازی
military estates	ممتلكات عسكرية خاوەنداری سەربازی / کەرستەی سەربازی
military leadership	القيادة العسكرية سەرکردایەتی سەربازی
military mission	مهمة عسكرية ئەرکی سەربازی

military occupation	أحتلا ل عسكري داگیرکاری سەربازی
military operation	عملية عسكرية کردەوەی سەربازی
military police	الشرطة العسكرية پۆلیسی سەربازی
military road	طريق عسكري ڕێگای سەربازی
military service	خدمة عسكرية خزمەتی سەربازی
military symbols	رموز عسكرية هێما سەربازیەکان
military tactics	تعبئة عسكرية تەیاریی سەربازی / تەکتیکی سەربازی
military terminology	مصطلحات عسكرية زاراوەسازیی سەربازی
military tribunal	محكمة عسكرية دادگەی سەربازی

militia	قوات شعبية هێزی میللی
misfire	اخفاق الاطلا ق شکستی تەقین / شکستی هاوێژتن
missing in action	مفقود في ساحة القتال ونبوو لە گۆڕەپانی کوشتار (شەڕ)
mission report	تقرير المهمة ڕاپۆرتی ئەرك / ڕاپۆرتی کار ئەنجامی
mobile defence	دفاع متحرك بەرگری جوولأوە بزۆزە بەرگریی
mobilization	النفير(التعبئة العامة) وریایی گشتی ، تەریاریی گشتی
monthly traning report	تقرير التدريب الشهري ڕاپۆرتە مانگانەکەی مەشق
mortar	هاون هاوەن / جۆنی
mountain operation	عملية جبلية کردەی چیایی

movement control	ادارة التحركات کارگێڕی بزۆزی / ڕێکهێنی جووڵە(بزاوتن)
movement control centre	مرکز السيطرة على التنقل بنکەی ڕێکهێنی گواستنەوە
movement order	امر التنقل امر الحركة فەرمانی جوولاّنە / فەرمانی گواستنەوە
movement via streets	الحركة عبر الشوارع جووڵە لەشەقامەکاندا / جووڵەی شەقامەکان
moving target	هدف متحرك ئامانجی جوولاّو / بزۆزە ئامانج
mutual defence	دفاع متبادل بەرگری دوولایەنە
mutual support	اسناد متبادل پشتگیری دوولایەنە

N

natural obstacles	موانع طبيعية لەمپەری سروشتی
nature of land	طبيعة ا رض سروشتی زەوی
net identification sign	رمز الهوية على الشبكة هێمای ناسنامە لە ئینتەرنێتدا
new assumption	فرضية جديدة گریمانەیەکی نوێ
nickname	أسم رمزي هێماناو
night fighting	قتال ليلي کوشتاری شەوانە
night observation devices	اجهزة المراقبة الليلية دەزگای چاودێریی شەوانە
night operation	عملية ليلية پرۆسەی شەوانە / کردەی شەوانە
night practice	تمرين ليلي مەشقی شەوانە

night visibility

الرؤية الليلية
بينينى شەوانە

night visual reconnaissance

استطلا ع بصري ليلي
پەيدۆزيى بينينەكى شەوانە

non - battle injury

اصابة خارج المعركة
ئەنگاوتن لەدەرەوەى شەڕگە

non - military resistance

مقاومة غير عسكرية
بەرهەڵستى نا سەربازى

non - scheduled period

حصة منهجية
بەشى بىٚ بەرنامەيى

noncommissioned officer

ضابط صف
ئەفسەرى ريز

north pole

القطب الشمالي
جەمسەرى باكوور

north seeking effect

ظاهرة الا تجاه شمالا
كاريگەريى روو لە باكور بوون

north star

نجم الشمال
ئەستێرەى باكوور / جەدى

northing — السير شمالا
بەرەو باکوور چوون

nuclear cloud — سحابة نووية
هەورە ناووکی

nuclear damage — تدمير نووي
وێرانی ناووکی

nuclear dazzle — البهر النووي
تروسکەی ناووکی

nuclear killing zone — منطقة القتل النووى
ناوچەی بکوژی ناووکی

nuclear radiation — اشعاع نووي
تیشکی ناووکی

nuclear round — قنبلة نووية
بۆمبی ناووکی

nuclear safety line — خط الا مان النووي
هێڵی سەلامەتی ناووکی

nuclear strike warning — انذار الضربة النووية
وریایی زەبر ناووکی

nuclear surface burst	انفجار نووی علی السطح تەقینەوەی ناووکی لەسەر ڕووکارەوە
nuclear targets analysis	تحليل الا هداف النووية شیکردنەوەی ئامانجە ناوەکییەکان
nuclear warfare	الحرب النووية جەنگی ناووکی
nuclear weapon	سلا ح نووي چەکی ناووکی

O

objective	هدف ئامانج
objective area	منطقة الهدف ناوچەی ئامانج
objective rally point	نقطة التجمع على الهدف خاڵی کۆکاری بۆ ئامانج
oblique aerial photgraph	صورة جوية مائلة وێنەی لاری ئاسمانی
observation of fire	رصد النيران روانگەی ئاگر
observer centre	مركز الراصد بنکەی ڕوانگەیی ڕاویناره بنکه / بنکەی راوینار
offensive combat	قتال تعرضي کوشتاری(شەڕی) پێشلێگرتن
offensive defence	دفاع تعرضي بەرگری بەرەنگاریانه
offensive operations	عمليات تعرضية کردەی پێشلێگرتن

offensive spirits	معنويات القتال ورەگەریی کوشتار (شەڕ)
officers` day	يوم الضباط رۆژی رێککاری
officers` duty	مناوبة الضباط تۆرەوانی ئەفسەران
officers` record	سجل الضباط تۆماری ئەفسەران
officers` record of service	سجل خدمة الضباط تۆماری خزمەتی ئەفسەران
open front sight	فرضة التسديد ا مامية زمانەی سێرەی پێشەوەیی
open ground	أرض مكشوفة زەوی کراوە
open rear sight	فتحة التسديد الخلفية کونی سێرەگەی دواوە
opening asumption	فرضية افتتاحية گریمانەی دەستپێك

opening of fire — فتح النار
ئاگردان ، تەقەکردن

opening time — وقت البدء
کاتی دەستپێك

operational command — قيادة العمليات
سەرکردایەتی کردەوەکان

operational duties — واجبات العمليات
ئەرکی کردەوەکان

operational environment — بيئة العمليات
ژینگەی کردەوەکان

operational room — غرفة العمليات
ژووری کردەوەکان

operational security — امن العمليات
ئاسایشی کردەوەکان

operational value — القيمة التعبوية العملياتية
بەهای تەیاریی کردەوەیی

oral order — أمر شفويّ
فەرمانی زارەکی

ordnance | العهدة
لەفەرماندابوون / بەفەرمانبوون

origin points | نقاط ا لاالاصل
خاڵە بنجییەکان / بنجە خاڵەکان

out flanking | التفاف من الجناح
لە باڵەوە پێچکردنەوە

out of range | خارج المدى
لەدەرەوەی مەودا

outskirts | مشارف ضواحي
دەوروبەر

outstanding points | نقاط بارزة
خاڵی بەرچاو / خاڵی زەق

overlay | شفّاف
رۆشن

oxygen mask | قناع ا لاكسجين
دەمامکی ئۆکسیژین

P

pack - up

للرحيل استعد !
بۆ چوون ئامادەبە

pamphlets

كراسات(نشرات)
نامیلکە

parade

عرض طابور
بەسەرکردنەوە ، پشکنین / پێڕاگەیشتن / ڕاگەیشتن

party

حضيرة جماعة
دەستە،کۆمەڵە

passive defence

دفاع سلبي
بەرگری نەرێنی

passtime

وقت الا جتياز
کاتی ڕەتبوون / ڕەتبوونەکان

password

كلمة السر
ووشەی نهێنی ووشەی ڕەتبوون

penetration

اختراق
بەزاندن، لێڕەتبوون / چوونەگژ / لێڕەتبوون

personnel grenade

قنبلة يدوية ضد ا لافراد
هەنارۆکی دژەکەس

personnel management

ادارة شؤون الا فراد
كارگێڕی كاروباری كەسان

personnel radio communication

اتصا ت لا سلكية للا فراد
پەیوەندی بێ تەلی كەسان

photograph interpretation

تحليل الصور
شیكاری وێنەكان

photographic reconnaissance

استطلا ع تصويري
پەیدۆزیی وێنەیی / وومالّی وێنەیی

physical fitness

لياقة بدنية
شیاوی جەستەیی / شیاوی فیزیایی

physical training

رياضة بدنية
وەرزشی جەستەیی / مەشقی فیزیایی

pincer movement

حركة الكماشة
گازە جووڵە

plan of manoevere

خطة المناورة
پلانی مانۆری

platoon

الفصيل
پۆل

point of accumulation

نقطة التجمع
خاڵی کۆبونەوە

point of attack

نقطة الهجوم
خاڵی هێرش

porotable

قابل للحمل
شیاوی هەڵگرتن

port arms !

سلا ح ،انحني
چەك ، لاركەوە

power of endurance

القدرة على التحمل
توانستی خۆگری

practice bomb

قنبلة تمرين
بۆمبی پراکتیکی / بۆمبی مەشق

practice grenade

قنبلة يدوية للتمرين
هەنارەی دەستی مەشق

practice lying down

رمي الا نبطاح
راهاوێژی سەرسك

practice shell

قذيفة التمرين
گوللەی مەشق

presentation of situation	عرض الموقف هەڵوێست پێشاندان
prisoner	سجين، أسير بەند، دیل
prisoners of war	اسرى الحرب دیلی جەنگ
procedures	اجراءات ڕێکارەکان \ کارڕایی / ڕێوشوێن
prominent post	شاخص، معلم بارز نوێنەك / ئادگاری دیار
psychological operations	عمليات النفسية کردەی دەروونی

Q

quadrant elevation	زاوية الا رتفاع گۆشەی بەرزی
quardrant elevation	زاوية الا رتفاع گۆشەی بەرزی
quick march !	سريعً سر! خێرا بڕۆ

R

radiation hazard	خطر الا شعاع مەترسی تیشك
raid patrol	دورية الاغارة نۆرەوانی هەڵمەت
range card	بطاقة المدى كارتی ماوە رادە
range table	جدول الرمي خشتەی راهاوێژی
rapid demolition device	وسيلة تفجير سريعة ئامرازی خێرا تەقێن / تەقێنی خێرا
rate of descent	معدل النزول ڕادەی دابەزین
raw recruit	مجند مستجد نۆكار
ready line	خط الجاهزية هێڵی ئامادەگی
rear	مؤخرة پاشكۆ / دوایی

rebroadcasting	أعادة البث دووباره پەخشکردنەوە
recess for ammunition	حفرة الذخيرة چاڵی تەقەمەنی
reconnaissance	استطلا ع پەیدۆزی(پێشرۆیی)
reconnaissance battalion	كتيبة استطلا ع کەرتی پەیدۆزی / بەتالیۆنی پەیدۆزی(پێشرۆیی)
reconnaissance in force	استطلا ع بالقوة پەیدۆزی بەهێز(پێشرۆیی)
reconnaissance mission	مهمة استطلا ع ئەرکی پەیدۆزی(پێشرۆیی)
reconnaissance party	جماعة استطلا ع کۆمەڵەی پەیدۆزی(پێشرۆیی)
reconnaissance party	جماعة استطلا ع کۆمەڵەی نۆرەوانی پەیدۆزی(پێشرۆیی)
reconnaissance patrol	دورية استطلا ع نۆرەوانی پەیدۆزی(پێشرۆیی)

reconnaissance patrol

دورية استطلا ع
نۆرەوانی پەیدۆزی(پێشرۆیی)

reconnaissance photography

تصوير أستطلاعي
وێنەگری پەیدۆزی(پێشرۆیی)

reconnaissance plane

طائرة استطلا ع
فرۆکەی پەیدۆزی(پێشرۆیی)

reconnaissance report

تقرير استطلا ع
راپۆرتی پەیدۆزی(پێشرۆیی)

record firing

مباراة رمي
یاری پەیدۆزی

recovery zone

منطقة الا خلا ء
ناوچەی کشاندنەوە / ناوچەی لێ چۆڵکردن

recreation camp

معسكر استجمام
ئۆردوگای بووژانەوە

recruiting centre

مركز تجنيد
بنکەی سەربازگری

recruiting officer

ضابط التجنيد
ئەفسەری سەربازگری

recruiting party	مفرزة التجنيد هەڵاواردەی سەربازگری
reflecting sight	نظارة عاكسة بەرچاوگی تیشکدەر
regiment	كتيبة فوج گەرتی لك
regimental aid station	محطة اسعاف الكتيبة وێستگەی فریای کەرت
regouping	اعادة التجميع دووبارە کۆکردنەوە
rehearsal	تجربة، بروفة ئەزموون ، پرۆڤە
reinforcement	تعزيز پتەوکردن / پتەوێن
reinforcements	تعزيزات پتەوکاری / پتەوێن
release area	منطقة انتشار ناوچەی بڵاوبوونەوە

release point — نقطة ا نتشار
خاڵی بڵاوبوونەوە

relief battalion — كتيبة التبديل
بەتاليۆنی جێگرتنەوە / بەتاليۆنی جێگۆڕی

relief battalion — كتيبة التبديل
لە پێگەيشتنی گۆرين/ لە پێكدادان گۆڕين/ جێگۆڕی لە پێكدادان

relief map — خريطة التضاريس ، خريطة واضحة المعالم
نەخشەی بەرزی و نزمی زەوی

relief on contact — التبديل عند التماس
گۆڕين لەكاتی بەيەك گەيشتندا

rendezvous of meeting — موعد ا جتماع
ژوانی كۆبوونەوە

replenishment — تعويض سد النقص
قەرەبووی پڕكردنەوە/ كورتهێنان

rescue station — محطة أنقاذ
وێستگەی فرياكەوتن / رزگاركردن

reserve — احتياط
يەدەگ

reserve parachute

مظلة احتياطية

پەڕەشووتی یەدەگ / چەتری یەدەگ

retrogade defence

دفاع تراجعي

بەرگری پاشەکشێیانە

retrograde

متراجع تراجعي

پاشە کشێیانە

retrograde movement

حركة تراجعية

جووڵە / بزاوتی پاشەکشێیانە

retrogression

تراجع

کشانەوە

river crossing

عبور الا نهار

لەرووباران پەڕینەوە

road discipline

ضبط السير

ڕێکهێنانی هاتوچۆ / ڕێگا ڕێکهێنان

road space

فسحة الطريق

مەودای ڕێگا / والآیی ڕێگا

rough land

أرض وعرة

زەوی هەڵەت

route lack

طريق العودة

ڕێگای گەڕانەوە

route of advance طريق التقدم
رێگای پێشەوە چوون

route of advance طريق التقدم
رێگای پێشوەچوون

route order ترتيب السير
ریزبەندی رەوت

route out طريق الذهاب
رێی چوون

rubber raiding craft قارب إغارة مطاطي
بەلەمی پلاستیکی / هەڵمەتکردن

runner عدّاء
راکەر، راکار

S

safety catch

لا قط الا مان

گیرەری ئاسوودەیی

safety pin

مسمار أمان

بسماری ئاسوودەیی

safety regulations

تعليمات الا مان

ڕێنوێنی ئاسوودەیی

safety valve

صمام الا مان

دەرچە / زمانەی ئاسوودەیی / زمانەی ئاسوودەیی

safety washer

حلقة الا مان

ئاڵقەی سەلامەتی / گەوی ساخێتی

salute to the front !

الى الا مام سلا م !

بۆ پێشەوە درووود

salute to the left !

الى اليسار سلا م !

بۆچە درووود

salute to the right !

الى اليمين سلا م !

بۆ ڕاست درووود

salute washer

حلقة الا مان

گەوی سەلامەتی

saluting of the colour

تحية العَلَم
دروودی ئالاّ

saluting with the rifle at the slop

تحية والسلا ح متنكب
درووود و چەك لەشان

sand dunes

كثبان رملية
گردەليم

sea land vehicles

آليات برمائية – برية ومائية
باربەری وشكاوی

search and rescue

بحث وانقاذ
گەڕان و رزگاركردن / گەڕان و فرياكەوتن

searching section

قسم التفتيش
بەشی پشكنين / بەشی گەڕان

second lieutenant

ملا زم ثان
جێداری دووەم

secondary channel

قناة اتصال ثانوية
كەناڵی لاوەكی پەيوەندی / كەناڵی لاوەكی

secondary target

هدف ثانوي
ئامانجی لاوەكی

section — مقطع قسم (مدفعية)
برگه كەرت (تۆپهاوێژ)

section of a trench — مقطع خندق
برە سەنگەر

section post — قسم موقع (مدفعية)
بەشی تۆپهاوێژی

sector of attack — قطاع الهجوم
كەرتگەی هەڵمەت / هێرش

sector of defence — قطاع الدفاع
كەرتگەی بەرگری

secure arms — ابطا سلا ح
چەك بۆ بنهەنگڵ

security classification — تصنيف السرية ، درجات السرية
پلەكانی نهێنێتی / پلەكانی نهێنی : پۆلینی نهێنی

security procadures — اجراءات امنية
كارڕایی ئاسوودەیی / ئاسایش

self loading — تعبئة ذاتية
خۆبارگەداركردن / خۆبارگەكردن / خۆ تەياركردن

self propelled

ذاتي الحركة

خۆكار

senior

الاعلى رتبة، الا قدم

پێشینه : بەرزترین پله

senior officer

الضابط الا قدم

ئەفسەری پێشینه

senior umpire

محكم الاقدم

ناوبژیوانی پێشینه

sentrys' orders

تعليمات الحرس

ڕێنوێنییەكانی پاسەوان

sergeant

رقيب

پۆلەوان

serial

متسلسل مسلسل

زنجیربەند

shock strength

قوة الصدمة

زەبرەهێز

shoulder arms !

كتفاً سلا ح !

شانەچەك !

side arms !	جنبا سلا ح ! لاچەك !
side sight	موجه جانبي لائاراسته
sight bracket	حاصرة الموجه پێله داگر
sight chest	صندوق الموجه پێله سندووق
sight cover	غطاء الموجه شەپۆله پۆش/روخسار پۆش
sight extension	وصلة الموجه پێله کەرت
sight grades	درجات الموجه پێله پله
sight plade	لوحة التسديد دەپی سێره
sight reticule	شبيكة التسديد تۆڕی سێره

signal security	الامن اللا سلكي ئاسایشی بێتەل
silhoutte target	هدف شبح درۆزنه ئامانج
simulation fire	تمثيل النيران ئاگرنواندن
skeleton exercise	تمرين هيكلي مەشقه ئاگر
skeleton organization	تنظيم هيكلي رێکخراوەبەندی
slanting degree	درجة الميل پلەی لاری
slanting ratio	نسبة الميل رێژەی لاری
sleeping bag	حقيبة نوم هەگبەی خەوتن
sling	حماله هەڵگر

English	Arabic / Kurdish
small arms	أسلحه خفيفه چەکی سووك
small scale map	خريطة صغيرة المقياس نەخشەی پێوەر بچووك
smoke curtain	ستارة دخان دوکەڵەناوبڕ
smoke hand grenade	قنبلة دخان يدوية دوکەڵەبۆمبی دەستی
smoke screen	حجاب دخاني ناوبڕە دووکەڵ
smoke shooting	رمي الخطف راهاوێژی ناکاو
sniping rifle	بندقية القنص تفەنگی راوکەیی
special forces	القوات الخاصة هێزە تایبەتیە کان
special forces operations base	قاعدة عمليات القوات الخاصة بنکەی کردارە کانی هێزی تایبەت

special operation team	فريق العمليات الخاصة تیمی کرداره تایبەتیەکان
special operations	عمليات خاصه کرداره تایبەتەکان
specialist soldiers	جنود اختصاص سەربازەتایبەتمەندەکان
spotting disc	قرص التسديد خڕۆکەی سێره
squad halt !	رهط قف ! دەسته بوەسته !
squadron	سرب رەوە
stabilized situation	موقف مستقر هەڵوێستی جێگیر
staff duties	واجبات الا ركان ستوونه ئەرك \ئەركەكانی ستووندارەكان
staff officer	ضابط ركن ئەفسەری دەسته(ستوون)

staff sergeant	رقيب أول پۆلەوانی یەکەم
stake planter	فارز الشاخص کۆتەل جیاکار
stand easy !	استرح ! پشوودە !
stand to !	تأهّبْ ! ئامادەبە !
standing operating procedures	الا وامر الثابتة فەرمانی جێگیر
start line	خط الشروع خط البدء هێڵی سەرەتا
start point	نقطة البدء خاڵی سەرەتا
stick grenade	قنبلة لاصقة بۆمبی نووسەك
strategic deployment	انفتاح سَوقي ، استراتيجية کرانەوەی ستراتیجی

strategic advantage	ميزة سَوقية ، استراتيجية هەلأواردەی ستراتیجی
strategic airlift	نقل جوي استراتيجي گواستنەوەی ئاسمانیی ستراتیجی
strategic material	مواد سوقية ، استراتيجية ماددەی ستراتیجی/ کەرستەی ستراتیجی
strategic object	هدف سَوقي ، استراتيجي ئامانجی ستراتیجی
strategic offensive	تعرض سَوقي هەڵکوتانی ستراتیجی
strategic point	نقطة سَوقية خاڵی ستراتیجی
strategic propaganda	دعاية سَوقية بانگەشەی ستراتیجی
strategic reconnaissance	استطلا ع سَوقي پەیدۆزیی ستراتیجی
strategic warfare	حرب سَوقية ، استراتيجية جەنگی ستراتیجی

streategic break - through	اختراق سَوقي تێبەر(بەزاندنی)ی ستراتیجی
street fight	قتال الشوارع کوشتار شەقامەکان
strengthening buildings	تقوية الا بنية بەهێزکردنی بینایەکان
stretcher bearer	حاملة نقلا الة هەڵگری ئامێر
striking force	قوة ضاربة هێزی زەبر
sub - units	وحدات فرعية یەکەی لاوەکی
subcalibre shooting	رماية التضبيط ڕێکهاوێژ
submachine gun	رشاش قصير کورتە راماشت
subordinates	مرؤوسون ، تابعون بەر فەرمان،پاکارەکان

sun stroke	ضربة شمس زەبرە هەتاو
supply system	نظام التزويد سیستەمی پێدان
supply trenches	خنادق التزويد کەندڕی پێدان
support section	قسم الا سناد بەشە پشتگیری
supporting fire	نار الا سناد بەشی(ئاگری) پشتگیری
surprise factor	عامل المفاجأة، عنصر المفاجأة هۆکاری ناکاوی،توخمی ناکاوی
surprise target	هدف مفاجئ ئامانجی ناکاو
sustained fire	رمي متواصل راهاوێژی بەردەوام
syllabus	منهاج بەرنامە
syndicates distribution	توزيع الز مَر دابەشینی گرووپ

T

tactical air control centre	مركز السيطرة الجوية التعبوي بنەی کۆنترۆلی ئاسمانی تەیاربوون
tactical air control group	المجموعة التعبوية للسيطرة الجوية کۆمەڵەی تەیاری بۆ کۆنترۆڵی ئاسمانی
tactical air control system	نظام السيطرة الجوية التعبوية سیستەمی تەیاری بۆ کۆنترۆڵی ئاسمانی
tactical air navigation	ملاحة جوية تعبوية هات وچۆی ئاسمانی
tactical airlift	نقل جوي تعبوي گواستنەوەی ئاسمانی
tactical doctrine	عقيدة تعبوية باوەڕی تەیاری
tactical exercise with troops	تمرين تعبوي بقطعات ڕاهێنانی تەیاری بە کەرتەکان
tactical formation	تشكيل تعبوي پێکهاتە ی تەیاری
tank	دبابة خزان ئەمبارە تانك

tank car — سيارة وقود
ئوتوموبيلى سووتەمەنى

tank carrier — حاملة دبابات، ناقلة مدرعة
تانك هەلگر، گوازەرەوەى تانك

tank company — سرية دبابات
تانكە پەل

tank formation — تشكيلة دبابات تشكيل دبابات
تانكە پێكهاتە

tank helmet — خوذة الدبابة
كلأوە تانك

tank hulk — هيكل الدبابة
هەيكەلى تانك

tank primary target — هدف الدبابة الرئيسي
ئامانجى سەرەكى تانك

tank recognition — تمييز الدبابات
هەلأواردنى تانك

tank shovel — نصل الدبابة
دەوە تانك

tank sniping	قنص الدبابات ڕاوە(سێرە)تانك
target area	منطقة الهدف ناوچەی ئامانج
task force or task group	قوة الواجب هێزی ئەرك
task organization	تنظيم الواجب ڕێکخستنی ئەرك
tear gas	غاز مسيل للدموع گازی فرمێسکاوەر(فرمێسك ڕژێن)
telphone battle	معركة هاتفية جەنگی تەلەفۆنی
theatre army area command	قيادة المنطقة لمسرح العمليات سەرکردەی ناوچەی شانۆی کردەکان
thunder - flashes	قنابل صوتية بۆمبی دەنگی
time and space factor	عامل الوقت والمسافة کارای کات وماوە

time out	وقت الا نطلا ق كاتی رەتبوون
time rating	تقدير زمني خەملاندنی کاتی
tip stock	حاضن لەخۆگر
track	ممر، مسار رەوگە
trail arms !	افقيً سلا ح ! چەك ئاسۆیی(راگرتن) !
traingular point	نقطة تثليث خاڵی سێیانە
training during operations	تدريب خلا ل العمليات مەشق لە کرداردا
training field	ميدان التدريب مەیدانی مەشق
training level	مستوى التدريب ئاستی مەشق

training schedules
جداول التدريب
خشتەی مەشق

transportaion
نقل
گواستنەوە

transportation request
طلب نقل
داوای گواستنەوە

travelling kitchen
مطبخ متنقل
چێشتخانەی گەڕیدە

travelling time
مدة التنقل
ماوەی گواستنەوە

trench requirements
مستلزمات الخنادق
پێداویستیی سەنگەرەکان

trigger box stop
طارق الزناد
بکوتی پلەپیتك

trigger handle
قبضة الزناد
دەسکی پلەپیتك

trigger mechanism
آلية الزناد ، مجموعة الزند
پلە ئامێرەکی(میکانیزمی)/کۆمەڵەی پلەپیتك

tripod
منصب ثلا ثي
پێگە(پایە)ی سێیانە

U

umpire — حكم
ناوبژیوان

umpiring and control — التحكيم والسيطرة
ناوبژیوانی وڕێکهێنان

unclassified documents — وثائق غير مصنفة
بەڵگە نامەی پۆلیننەکراو

unconventional warfare — حرب غير تقليدية
جەنگی نائاسایی

uncoventional warfare operational area — منطقة عمليات الحرب غير التقليدية
ناوچەی کرداری جەنگیی نائاسایی

under command — قيادة تحت قيادة
ژێر فەرمان

undulating ground — أرض متموجة
زەوی گەوەك

unit — وحدة
یەکە

unit loading — تحميل الوحدة
یەکە بارکردن

unit paymaster	ضابط الصرف ئەفسەری پێدەر
unit training master	ضابط تدريب الوحدة ئەفسەری مەشقی یەکە
unmasking	نزع ا لاغطية پۆشاك داماڵین/راماڵین

V

v - ring	حلقة (V) گەوی /ئالقەی-V-
vehicle ditch	خندق آليات سەنگەری ئامێرەکان
visual aids	وسائل بصرية پەیدۆزی بینینەکی
visual reconnaissance	استطلا ع بصري پەیدۆزی بینینەکی
vulnerability	قابلية الطعن توانی لێدان/ژەنین

W

waist band
حزام الخصر
کەژووی کەمەر

walking patient
مريض قادر على السير
نەخۆشێك توانای رۆیینی هەبێت

walking wounded
جريح قادر على السير
برینداریك توانای رۆیینی هەبێت

war diary
مفكرة الحرب
یادنامەی جەنگ

war game
لعبة الحرب
یاری جەنگ

war of nerves
حرب الا عصاب
جەنگی دەمارەکی

war phases
مراحل الحرب
قۆناخەکانی جەنگ

warrant - offices
وكيل
بریکار

water obstacle
عائق مائي
لە میەری ئاوی

weapon training تدريب أسلحة
مەشقی چەك

weight وزن
كێش ، سەنگ

wheel عجلة
تایە،رەورەوە

wheeled transportation نقل ا ليات المدولبة
گواستنەوەی بە باربەری تایە دار

wireless silence صمت سلكي
بێدەنگیی بێتەلی

Z

zeroing التصفير
سفراندن

zone of defence منطقة الدفاع
ناوچەی بەرگری

فەرهەنگی

زاراوە سەربازییەکان

ئینگلیزی-عەرەبی -کوردی

محەمەد وەسمان

هەولێر-٢٠١١

- ناوی کتێب: فەرهەنگی زاراوە سەربازییەکان
- نووسینی: محەمەد وەسمان
- سەرپەرشتی هونەری و بەرگ: عوسمان پیرداود
- نەخشەسازی: عیسام موحسن
- بڵاوکراوەی ئەکادیمیای کوردی، ژمارە(١١٢)
- چاپخانە: چاپخانەی حاجی هاشم – هەولێر
- تیراژ: ٥٠٠ دانە
- لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی کتێبخانە گشتییەکان ژمارەی سپاردنی(   )ی ساڵی ٢٠١٠ی پێدراوە.

لەبری پێشەکی

فەرهەنگ–ئەو کتێبەیە، کەوا وشەی تێدا تۆمارکراوە[1].بەپێی سیستەمێکی دیاریکراو ،وەك ئاسانکاری بۆ خوێنەر ،بۆگەیشتن بە واتاکان.

لەیەکەم فەرهەنگی کوردی کە لە سالّی ١٦٨٢/١٦٨٣ی زایینی بەرانبەر ١٠٩٤ی ك.– شاعیری مەزنی کورد ئەحمەدی خانی لە ژێر ناوی (نەو بەهار)دا، فەرهەنگۆکێکی بەشیعر بۆ مندالأنی کورد دانا بۆ فێربوونی زمانی عەرەبی. کە لە پاشکۆی فەرهەنگەکەی (یوسف ضیاء الدين پاشای خالدی– الهدیە الحمیدیە فی اللغە الکردیە– استانبول–١٣١٠هـ– ١٨٩٣ز بلأوکراوەتەوە، دەیان وسەدان فەرهەنگۆك و فەرهەنك بلأوکراونەتەوە، واتە گەنجینەیەکی باشمان هەیە لەم بوارەدا.

دیارە فەرهەنگ نووسی ڕۆژ لەدوای ڕۆژ دەوڵەمەند دەبێت و ڕووەو تایبەتکاری دەچێت ، هەمیشە بەپێی پێشکەوتنی کۆمەڵگە وکەرەستەی شەڕ لەگۆڕاندایە .

هەرلەتاشەبەردوچەقۆو خەنجەروشمشێرو تیرو قەڵغان وچەپەر تاتفەنگ وچەکەئاگرییەکانی دیکە چاخ لەدوای چاخ لەپەرەسەندن دان ،بەهەمانشێوە زاراوەسەربازییەکان لەپەرەسەندن دان.

لەوتارەکانی رۆژنامەی تێگەیشتنی راستی ١٩١٨–١٩١٩ هەولّی دانان ووەرگێڕان ودۆزینەوەی زاراوەی لەبار دراوە بۆنموونە:

الطائرة: کۆلارە

الطیار: کۆلارەوان (ژ–٤–١٩١٨)

سرب: رەوە (ژ–١–١٩١٧)

الفريق الاول (جنرال): سپهسالار(ژ–١٩ – ١٩١٨)

الاتجاه : رووکار (ژ–٢٣–١٩١٨)

مستودع السلاح :انباری ژخیرە (ژ–٣– ١٩١٨)

---

(١) ئەوڕەحمانی حاجی مارف–چی لەبارەی زمانی کوردییەوە، نووسراوە–بەغدا–١٩٧٤، ل٦٩.)

هەروەهاوتارەکانی (کۆواری دەنگی گێتی ی تازە) لە ژمارە ١ ی بەرگی ١ی ت١ی١٩٤٣ تادواژمارەی لە ٢٥ی ئابی ١٩٤٧ زۆر بە پوختی سەرەتای دانانی زاراوەی سەربازی لەچاخی نوێ دەنوێنێت، بەتایبەتی نووسینەکانی بەهەشتی تۆفیق وەهبی بەگ ،بۆنموونە:

نیرو : قوة

کەشتی گەل: اسطول

ترکزە: خطر

بەژی: بر

پیششانی : جبهة

لەشکر: جیش

سپایی : عسکری

چەکی هەوایی شاهانە: السلاح الجوی الملکي

تفاقی جەنگی : تجهیزات حربیة

چەترباز : مظلي

زرێدار: مدرع

پۆلەفرۆکە: سرب الطائرات

قیژێنەر:الصاروخ

ئەم فەرهەنگەش کە تایبەتە بە بواری سەربازی هیوادرین کە لێنێك لەم بوارە پڕ بکاتەوەو لەتەك هەولەکانی دیکە زمانی کوردی دەولەمەندتر بکات.

ئەم کۆمەڵە زاراوەسەربازییانە، وەك نموونەی چەندان زاراوەی سەربازی تر دەخەینە بەردەستی خوێنەری بەڕێزو سەرجەم زمانزانانی کورد سەرەڕای شارەزایانی بواری سەربازی و پێکهاتەکانی بە مەبەستی خزمەتکردنی زمانی کوردی و چەسپاندنی زاراوەی کوردی لە ڕێی دیارکردنی بەرامبەرە بیانییەکەی و شوێنی بەکارهێنانی.

١- زاراوەکانی ڕێکخستنەکانی سەربازی:

– پاژ (گرووپ)	بەرامبەر (الزمرة –الرهط) و	Squad
– دەستە	بەرامبەر (الحظيرة) و	Section
– پەل	بەرامبەر (الفصيل) و	Platoon
– لق	بەرامبەر (السرية) و	Company
– بەتالیۆن	بەرامبەر (الفوج) و	Battalion
– تیپ، هێز	بەرامبەر (اللواء)و	Brigade
– لەشكر	بەرامبەر (الفرقة)و	Division
– قۆڵ	بەرامبەر (الرتل) و	Column
– گەلە	بەرامبەر (الفيلق) و	Corpt
– كەرت	بەرامبەر (الكتيبة) و	Regiment
– بەتەریە	بەرامبەر (البطرية) و	Battery
– پۆل	بەرامبەر (الرعيل) و	Troop
– ئاپۆرە	بەرامبەر (الجحفل) و	Group
– سوپا	بەرامبەر (الجيش) و	Army

٢- پلەی ئەفسەرانی سەربازی

– جێدار	بەرامبەر (ملازم)و	Lieutenant
– جێدار (٢)	بەرامبەر (ملازم٢)و	2Nd Lieutenant
– جێدار (١)	بەرامبەر (ملازم١) و	1 ST L
–سەرهەنگ (پێشەنگ)	بەرامبەر (نقيب) و	Captain
– پێشڕەو	بەرامبەر (رائد) و	Major
– پێشكار	بەرامبەر (مقدم) و	Lieutenant - Colonel

– سەردار بەرامبەر (عقيد، الزعيم)و **Colonel**

– راگر بەرامبەر (العميد) **Brigadier**

– سەرتيپ بەرامبەر (**اللواء**) و **Major- General**

– سوپا سالار بەرامبەر (الفريق) و **Lieutenant- General**

– سوپا سالاری یەکەم بەرامبەر (الفريق الاول) و **General**

–(شکۆدار–سەروەر) بەرامبەر (المهيب)و **Field-Marshal**

٣- فەرماندارییەکان

فەرماندەیی لەشکر بەرامبەر (قائد الفرقة) و

Divisional Commander یان **Division Commander**

فەرماندەی تیپ بەرامبەر (**امر اللواء**) و **Brigade Commander**

فەرماندەی بەتالیۆن بەرامبەر (امر الفوج) و**Battalion Commander**

فەرماندەی لق بەرامبەر (امر سرية) و سەر لق**Company Commander**

فەرماندەی پەل بەرامبەر (امر الفصيل) و سەرپەل **Platoon Commander**

فەرماندەی دەستە بەرامبەر(امر الحضيرة)و سەردەستە

Section Commander یان **Section Leader**

فەرماندەی بەتەرییە بەرامبەر (امر البطرية) و **Battery Commander**

٤- پلەی کارمەندان

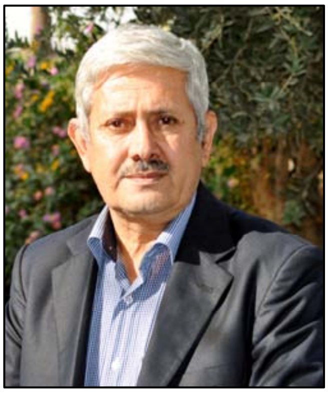
سەرباز	بەرامبەر (الجندي)	**Soldier**
سەربازی نووکار	بەرامبەر (الجندي المستجد) و	**Private**
سەربازی یەکەم	بەرامبەر (الجندي الاول) و	**Lance - Carporal**
جێگری پۆلەوان	بەرامبەر (نائب العريف) و	**Corporal**
پۆلەوان	بەرامبەر (العريف)و	**Sergeant**
سەرەك پۆلەوان	بەرامبەر (رئيس العرفاء) و	**Sergeant- major**
سەرەك پۆلەوانی لق	بەرامبەر (رئيس العرفاء السرية) و	**Company Sergent-Major**
سەرەك پۆلەوانی یەکە	بەرامبەر (رئيس العرفاء الوحدة)	**Regimental Sergent-Major**

ئەفسەری ریز	بەرامبەر (ضابط الصف)	**Non- Commissioned officers**
جێگری ئەفسەر	بەرامبەر (نائب الضابط)	**Warrant Officer**

٥- زاراوەی کارگێڕی

دەستەی ستوون	بەرامبەر (هيئة الركن)
کارگێڕ	بەرامبەر (الادارة)
چالاکییەکان	بەرامبەر (العمليات)
تەیاری	بەرامبەر (الميرة)
هەواڵگری	بەرامبەر (الاستخبارات)
بزواتن	بەرامبەر (الحركات)
تووێشەداری و گواستنەوە	بەرامبەر (التموين والنقل)
هەواڵدێری	بەرامبەر (المخابرة)
رشتەکان	بەرامبەر (الصنوف)

ئەم کۆمەڵە زاراوانی سەرەوە بەهۆی زۆر بەکارهێنانیان پێشخروان، شایانی باسە بەشێکی ئەم زاراوانەی سەرەوە لەرۆژنامەی برایەتی رۆژی شەممە ١٩٩٤/٧/٣٠ ، ژمارە (٢٠٠٥) بەناوی (فەرهەنگی زاراوەکانی سوپا) بڵاوکراونەتەوە.

محەمەد وەسمان

١- ناوی سێیانی: محەمەد وەسمان عەزیز

٢- ساڵ و شوێنی لەدایکبوون: ١٩٥٣- هەولێر

٣- ناونیشان و ژمارەی تەلەفۆن: هەولێر - نووسەران (٤٦١٦٦٢٨)

٤- بواری کارکردن: نووسەر و ڕۆژنامەنووس: جێگری سەرنووسەری گۆڤاری هەرێمی کوردستان.

٥- ئەندامی لیژنەی بیبلۆگرافیای ئەکادیمیای کوردی.

٦-ئەندامی یەکیەتی نووسەرانی کورد-لقی هەولێر.

٧- ئەو زمانانەی دەیزانێت بەریزبەندی: کوردی، عەرەبی، فارسی، ئینگلیزی.

٨- تا دووی کۆلێژی کارگێڕی و ئابووری بەغدای خوێندووە، ئێستا لە بەشی یاسا- قانون لە کۆلێژی زانکۆی (دیجلە) دەخوێنێ.

٩- ناوی ژمارەیەك لە بەرهەمە بڵاوکراوە و پەخشکراوەکان:

- کتێبەکان:

١- بیبلۆگرافیای ئەکادیمیای کوردی - بەشی یەکەم - زمان بەرگی یەکەم- هەولێر -٢٠١٠ وەك ئەندامێکی لیژنەی بیبلۆگرافیا.

٢- ئینگلیزی گشتگیر- بە هاوبەشی ٢٠١٠.

٣- مێژوو و شارستانیەتی کورد - وەرگێران لە عەرەبییەوە ٢٠٠٩.

٤- ڕێسا بۆ فێربوونی ئەلفوبێی کوردی بە پیتی لاتینی، ٢٠٠٩.

٥- دەستوور کلیلی ماف و ئازادییەکانە - ٢٠٠٨.

٦- فەلسەفەی دوالیزم - لەهزری د. زکی نەجیب مەحموودا - ن ئیمام عەبدولفەتاح ئیمام، وەرگێڕان لە عەرەبییەوە ٢٠٠٧.
٧- (ئەجێندای کارەکان لە هەرێمی کوردستان)، وەرگێڕان لە عەرەبییەوە ٢٠٠٦.
٨- هونەری خۆشەویستی - ئێرك فروم - لە عەرەبییەوە ٢٠٠٦.
٩- رووخساری رووتی ئافرەتی عەرەب - نوال سەعداوی،وەرگێڕان لە عەربییەوە ٢٠٠٦.
١٠- نوێگەری - کۆمەڵێك وتار - ٢٠٠٥ وەرگێڕان لەعەرەبییەوە.
١١- رێبەری کابان بۆ شیرنەمەنی و چێشت لێنان، ٢٠٠٥.
١٢- هزر و سیاسەت، ن ،د. شێرزاد نەجار - وەرگێڕان لە عەربییەوە ٢٠٠٥.
١٣- ئەلف و بێی کوردی بە پیتی لاتینی ٢٠٠٥.
١٤- مارکسیزم چۆن کاردەکات - کریس هارمان - ٢٠٠٥ وەرگێڕان لەعەرەبییەوە.
١٥- من گەورەبووم، رێبەری کچان ٢٠٠٥.
١٦- ئینسایکلۆپیدیای فەیلەسووفان - ن. رۆزنتال - لە عەرەبییەوە ٢٠٠٤.
١٧- کەسێتی تاکی عێراقی - د. عەلی وەردی، لە عەربییەوە ٢٠٠٤.
١٨- گیروگرفتی زاراوەدانان لە زمانی کوردیدا ٢٠٠٤.
١٩- چەند لاپەڕەیەکی رۆژنامەنووسی، ٢٠٠٤.
٢٠- لە بارەی رۆشنبیری سیاسی، د. شێرزاد نەجار لە عەربییەوە ٢٠٠٢.
٢١- بەرەو رۆشنبیری هاوچەرخ - ١٩٩٢.
٢٢- ئەنجومەنی نیشتمانی کوردستان چیمان بۆ دەکات ١٩٩٢.
٢٣- دەروازەی زیندەوەرزانی - ١٩٩١.
٢٤- رەخنەو دەقی ئەدەبی-٢٠١٠ .

- ئەو شوێنانەی بابەتی تیایدا بڵاوکردۆتەوە یان تێدا کارم کردووە:
١- رۆژنامەی (هاوکاری)، ژمارە (٥١٣)ی ١١ی شوباتی (١٩٨٠).

٢- گۆڤـاری (رۆشـنبیری نـویٚ) - ژمـاره (٩٢) ی ئایـاری ١٩٨٢ - وتـار - فەلسەفەی زانستی.لاپەڕە (٢٥).

٣- گۆڤـاری (هـەرێمی کوردسـتان) لـە ١٩٩٥ بـە بـەردەوام کـارم تیـاکردووە، ئێـستاش جێگـری سەرنووسـەرم.بیبلۆگرافیـایی (هـەرێم) م نووسـیوە بـە هاوبەشی لەگەڵ چەند رۆژنامەنووسێکی دیکە.

بیبلۆگرافیایی (١٠٠) ژمارەی گۆڤاری (هەرێمی کوردستان)م نووسیوە.

٤- گۆڤاری (تەندروستی) لـە ژمـاره (١٩)ی ١٩٩٨ تـا دوا ژمـارەی (٢٠٠٥) وەك زمانـــەوان، هەڵەچـــن، ئەنـــدامی دەســـتەی نووســـەران کـــارم کـــردووە، بیبلۆگرافیایی ١٢ ژمارە واتە ساڵێکی گۆڤاری (تەندروستی) م نووسیوە.

٥- گۆڤـاری وەرگێـڕان لـە ژمـاره (١-٣) کـارم تێـدا کـردووە بابـەتم تیـا بڵاوکردۆتەوە، لە ژمارە ١- ١٩٩٧، نـاوی بابـەت (ئتنۆناسۆنالیـسمی کـورد) نووسینی د. ئەمیر حەسـەن پـور لـە ئینگلیزییـەوە وەرمگێـڕاوە، ژمـارە (٢) رۆژهـەڵات ناسـی و ئـەتنۆگرافیا، ن. مەجیـد حەمیـد عـارف، وەرگێـڕان لـە عەربییەوە.

٦- گۆڤاری کاروان لە ١٩٩٧ تا ٢٠٠٢ وەك هەڵەچن کـارم کـردووە، بابـەتی زۆرم تیا بڵاوکردۆتەوە.

٧- گۆڤاری (کشتوکاڵ) لە ساڵی ٢٠٠٣ وەك هەڵەچن کارم کردووە.

٨- گۆڤاری (بارش) لە ساڵی ٢٠٠٣ وەك هەڵەچن کارم کردووە.

٩- ١٩٩٤/٧/٣٠ برایەتی - ژمارە ٢٠٠٥ فەرهەنگی زاراوەکانی سوپا.

١٠- ١٩٩٤/١٠/١٦ ئاڵای ئازادی - ژ ١٤٣ ئاستی رۆشنبیری.

١١- ١٩٩٤/٩/٢٧ رێگای کوردستان - ١٢٦ - واتای پێشکەوتن/ وەرگێڕان.

١٢- ١٩٩٥/٩/١٧ ئاڵای ئازادی ژ: (١٨٧) ئەزموونی شیعری وێرن.

١٣- ١٩٩٦/٧/١ ئاڵای ئازادی ژ: (٢١٩) هەڵوەستەیەکی کورت.

١٤- ١٩٩٧/٧/٣ برایەتی - ئەدەب و هونەر - ئەزموونی شیعری نویٚ.

١٥- ٢٠٠- کاروان - ژ: (١٤٤) ستوونی رۆژنامەنووسی.

١٦- ٢٠٠١- گۆڤاری (نووسەری نویٚ) ژ: (١٩) گیروگرفتی زاراوەدانان لـە زمـانی کوردیدا.

١٧- گۆڤاری (هەنگ) - دەیان چیرۆکی منداڵان، دانان و وەرگێڕان.
١٨- گۆڤاری (ئاسۆی فۆلكلۆر) - دەیان بابەتی ئەدەبی میللی و فۆلكلۆر - دانان و وەرگێڕان.
١٩-گۆڤاری (رۆشنبیری یاسایی) وەك بەرێوەبەری نووسین كارم كردووە،
٢٠- گۆڤاری (پەلكە زێڕینە) ی منداڵان وەك ئەندامی دەستەی نووسەران كارم كردووە.

سەرچاوەكان:

١- بەهەشتی تۆفیق وەهبی بەگ، (كۆواری دەنگی گێتی ی تازە) لە ژمارە ١ ی بەرگی ١ ی ت١ی١٩٤٣ تادواژمارەی لە ٢٥ی ئابی ١٩٤٧
٢- ئەورەحمانی حاجی مارف-چی لەبارەی زمانی كوردییەوە، نووسراوە- بەغدا-١٩٧٤، ل٦٩.)
٣- د.حوسێن عومەر شێخانی ،زاراوەی سەربازی ،هەولێر-٢٠٠٨ .
٤- محەمەد وەسمان ، (فەرهەنگی زاراوەكانی سوپا) رۆژنامەی(برایەتی) رۆژی شەممە ١٩٩٤/٧/٣٠ ،ژمارە (٢٠٠٥).
٥- رەفیق سالح وسدیق سالح،رۆژنامەی تێگەیشتنی راستی ١٩١٨-١٩١٩ ،یەكەمین رۆژنامەی كوردی لە عێراق،ئاراس ٢٠٠٧ .
٦-مختارات من المصطلحات العسكرية ،انترنيت.**www.moqatel.com**

المقدمة

المعجم كتاب تدون فيه الكلمات، بحسب نظام خاص، يسهل للقارء الوصول الى المعاني المطلوبة.

واقدم معجم كردي كتب في سنة ١٦٨٢\١٦٨٣ من قبل الشاعر الكردي الكبير (احمد خاني) باسم (نوبهار).

ومنذ تلك الخطوة، وكتابة المعاجم الكردية تتطور باستمرار ، سواء باللغة الكردية – كردية او كردية – اجنبية ، او اجنبية – كردية، ومتعددة اللغات. وتخطو خطوات كبيرة نحو التخصص بحسب المواضيع المتعددة.

علما ان اكبر خطوة في تطوير واغناء اللغة الكردية بدات بعد الحرب العالمية الاولى من خلال:

- جريدة (تيكيشتني راستي) ١٩١٨ – ١٩١٩ .
- و (دهنگی گێتی تازه) ١٩٤٣ – ١٩٤٧.
- و مجلة (نيشتمان) ١٩٤٣ ، و(ئاوات) ١٩٤٥،
- و(كوردستان) ١٩٤٥–١٩٤٦ .
- و(رۆژی نوێ) ١٩٦٠ . ومجلات اخرى كثيرة .

فالصحافة كانت مرجع اللغة الكردية في وضع وترجمة المصطلحات الى ان تم انشاء المجامع اللغوية الكردية في السبعينات من القرن الماضي ومابعدذلك .

وهذا المعجم الخاص بالمصطلحات العسكرية، نرجو ان يكون عونا للمختصين في هذا المجال وان يمد اللغة الكردية بالضروري من المصطلحات المطلوبة.

کتێبە چاپکراوەکانی
کۆڕی زانیاری کوردستان و ئەکادیمیای کوردی

کۆڕی زانیاری کوردستان:

١) فەرهەنگی زاراوە (عەرەبی ـ کوردی)، بەدران ئەحمەد حەبیب، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٢، (١٤٢ لاپەڕە).

٢) کوردی تورکمانستان ـ مێژوو ـ ئەتنۆگرافیا ـ ئەدەب، د. مارف خەزنەدار، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی ڕۆشنبیری، ساڵی ٢٠٠٣، (٢٥٨ لاپەڕە).

٣) زاراوەی یاسایی، لیژنەی زاراوە لە کۆڕی زانیاری کوردستان، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی ڕۆشنبیری، ساڵی ٢٠٠٤، (٤٠ لاپەڕە).

٤) زاراوەی کارگێڕی، لیژنەی زاراوە لە کۆڕی زانیاری کوردستان، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی ڕۆشنبیری، ساڵی ٢٠٠٤، (٤٧ لاپەڕە).

٥) من ینابیع الشعر الکلاسیکي الکردي، ج١، رشید فندی، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی ڕۆشنبیری، ساڵی ٢٠٠٤، (٢٤٠ لاپەڕە).

٦) ڕێنووسی یەکگرتووی کوردی، بەدران ئەحمەد حەبیب، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٥، (٥٦ لاپەڕە).

٧) ڕێزمانی کەسی سێیەمی تاک، د.شێرکۆ بابان، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی ڕۆشنبیری، ساڵی ٢٠٠٤، (١٥٩ لاپەڕە).

٨) چوارینێن خەیام، د. کامیران عالی بەدرخان، وەرگێڕانی لە لاتینییەوە د. عەبدوللا یاسین ئامێدی، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی ڕۆشنبیری، ساڵی ٢٠٠٤، (٩٤ لاپەڕە).
٩) شێوەی سلێمانی زمانی کوردی، د. زەرێ یوسوپۆڤا، و: لە ڕوسییەوە د. کوردستان موکریانی، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٥، (٢١٦ لاپەڕە).
١٠) العروض في الشعر الكردي، احمد هردی، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی ڕۆشنبیری، ساڵی ٢٠٠٤، (٢١٨ لاپەڕە).
١١) ژانرەکانی ڕۆژنامەوانی و مێژووی چاپخانە ١٤٥٠ ـ ١٥٠٠، د. مەغدید سەپان، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٥، (٢٧٨ لاپەڕە).
١٢) زاراوەی ڕاگەیاندن، لیژنەی زاراوە لە کۆڕی زانیاری کوردستان، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٥، (١٠٨ لاپەڕە).
١٣) فەرهەنگی زاراوەگەلی ڕاگەیاندن (ئینگلیزی ـ کوردی ـ عەرەبی)، بەدران ئەحمەد حەبیب، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٥، (١٦٥ لاپەڕە).
١٤) ئەدەبی منداڵانی کورد ـ لێکۆڵینەوە ـ مێژووی سەرهەڵدان، حەمە کەریم هەورامی، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٥، (٤٠٦ لاپەڕە).
١٥) گیرەکێن زمانێ کوردی، د. فازل عمر، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٥، (١٣٤ لاپەڕە).
١٦) ل دۆر ئەدەبێ کرمانجی ل سەد ساڵا نوزدێ و بیستێ زایینی، تەحسین ئیبراهیم دۆسکی، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٥، (٢٧٦ لاپەڕە).
١٧) دەنگسازی و بڕگەسازی لە زمانی کوردیدا، د. شێرکۆ بابان، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٥، (٢٠٦ لاپەڕە).
١٨) هۆنراوەی بەرگری لەبەرهەمی چەند شاعیرێکی کرمانجی سەرووودا ١٩٣٩ ـ ١٩٧٠، د. عبدالله یاسین عەلی ئامێدی، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٥، (٣٢٠ لاپەڕە).
١٩) یوسف و زولەیخا، حەکیم مەلا ساڵح، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٦، (٤٠٧ لاپەڕە).

٢٠) زمانی کوردان ـ چەند لێکۆڵینەوەیەکی فیلۆلۆجی زمان، پ. د فریدریش موولێر ئەوانی تر، و: لە ئەڵمانییەوە د. حمید عزیز ، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٥، (١٩٢ لاپەڕە).

٢١) ڕێبەری بیبلۆگرافیە کوردییەکان ١٩٣٧ ـ ٢٠٠٥، شوان سلێمان یابە، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٦، (٤٠٠ لاپەڕە).

٢٢) فەرهەنگی گەورەی من. د. کوردستان موکریانی، چاپی یەکەم، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٦ ، (٨٠ لاپەڕە).

٢٣) دیوانی عەزیز ـ محەمەد عەلی قەرەداغی ـ هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠، (١٤٤ لاپەڕە).

٢٤) زاراوەگەلی کاروباری مین ـ جەمال جەلال حوسێن ـ دلێر سابیر ئیبراهیم ـ دەزگای گشتی هەرێم بۆ کاروباری مین، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٦، (٨٠ لاپەڕە).

٢٥) زاراوەی ڕاگەیاندن ـ کەمال غەمبار ـ هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٦، (٩٦ لاپەڕە).

٢٦) زاراوەی ئەدەبی ـ ئامادەکردنی: لیژنەی ئەدەب لە کۆڕی زانیاری کوردستان، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٦، (٣٨٠ لاپەڕە).

٢٧) ئیندێکسی گۆڤاری کۆڕی زانیاری کورد (١٩٧٣ ـ ٢٠٠٢) ـ شوان سلێمان یابە ـ هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٦، (٢٤٠ لاپەڕە).

٢٨) The Historical Roots of the National Name of the Kurds ـ د. جەمال ڕەشید، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، ساڵی ٢٠٠٦، (١٠٧ لاپەڕە)

٢٩) فەرهەنگی کۆمەڵناسی ـ عوبێد خدر ـ چاپخانەی دەزگای ئاراس ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٧، (٨٣ لاپەڕە).

٣٠) بزاڤی ڕزگاریخوازی نیشتیمانی لە کوردستانی ڕۆژهەڵاتدا (١٨٨٠ ـ ١٩٣٩ز) ـ د.سەعدی عوسمان هەروتی ـ چاپخانەی دەزگای ئاراس ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٧، (١٥٥ لاپەڕە).

٣١) شۆڕشی شێخ عوبەیدوڵڵای نەهری لە بەڵگەنامەی قاجاری دا ، نووسینی: حەسەن عەلی خانی گەڕووسی ، وەرگێڕانی لە فارسییەوە: محەمەد حەمە باقی ـ چاپخانەی دەزگای ئاراس ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٧، (٢٠٤ لاپەڕە).
٣٢) شۆڕشی شێخ عوبەیدوڵڵای نەهری لە بەڵگەنامەی ئەرمەنیدا، نووسینی: ئەسکەندەر غوریانس، وەرگێڕانی لە فارسییەوە ـ محەمەد حەمە باقی. چاپخانەی دەزگای ئاراس ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٧، (١٢٨ لاپەڕە).
٣٣) فەرهەنگی کوردی ـ فارسی، وەرگێڕانی لە فارسییەوە ـ محەمەد حەمە باقی. چاپخانەی دەزگای ئاراس ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٧، (١١٢ لاپەڕە).
٣٤) شۆڕشی شێخ عوبەیدوڵلای نەهری لە بەڵگەنامەی ئینگلیزی و ئەمریکی دا ـ نووسینی ـ وەدیع جوەیدە. وەرگێڕانی لە عەرەبییەوە ـ محەمەد حەمە باقی . چاپخانەی دەزگای ئاراس ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٧، (١١٦ لاپەڕە).
٣٥) شۆڕشی شێخ عوبەیدوڵڵای نەهری لە بەڵگەنامەی قاجاری دا، نووسینی: عەلی خان گۆنەخان ئەفشار. وەرگێڕانی لە فارسییەوە ـ محەمەد حەمە باقی. چاپخانەی دەزگای ئاراس ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٧، (٤٢٦ لاپەڕە).
٣٦) شۆڕشی شێخ عوبەیدوڵڵای نەهری لە بەڵگەنامەی قاجاری دا، نووسینی: عەلی ئەکبەر سەرهەنگ. وەرگێڕانی لە فارسییەوە: محەمەد حەمە باقی. چاپخانەی دەزگای ئاراس ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٧. (١٩٢ لاپەڕە).
٣٧) چەپکێك لە زاراوە گەلی کشتوکاڵ ـ ئامادەکردنی ـ حەمە ساڵح فەرهادی ـ چاپخانەی دەزگای ئاراس ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٧، (١٤٤ لاپەڕە).
٣٨) شۆڕشی شێخ عوبەیدوڵڵای نەهری لە بەڵگەنامەکانی وەزارەتی کاروباری دەرەوەی ئێران دا. وەرگێڕانی لە فارسییەوە: محەمەد حەمە باقی. چاپخانەی دەزگای ئاراس ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٧، (٢٧٠ لاپەڕە)
٣٩) فەرهەنگی دیوانی شاعیران (نالی، سالم، کوردی)، نووسینی ـ د. محەمەد نووری عارف، چاپخانەی دەزگای ئاراس ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٧، (١٠٠٠ لاپەڕە).
٤٠) یەکەم فەرهەنگی تۆ، وەرگێڕانی: د.کوردستان موکریانی، چاپخانەی دەزگای ئاراس، هەولێر، ساڵی ٢٠٠٧، (٨٦ لاپەڕە).

٤١) ئەدەبی منداڵانی کورد دوای ڕاپەڕین، نووسینی: حەمە کەریم هـەورامی، چـاپخانەی دەزگای ئاراس، هەولێر، ساڵی ٢٠٠٧، (٣٦٨ لاپەڕە).
٤٢) فەرهـەنگی هەراشـان، کۆکردنـەوە و داڕشـتنی: کۆمـەڵێك مامۆسـتا، چـاپخانەی دەزگای ئاراس، هەولێر، ساڵی ٢٠٠٧، (٣٣٦ لاپەڕە).

ئەکادیمیای کوردی:

٤٣) ئەلبوومی کەشکۆڵ، ب ١، دانراوی: محەمەد عـەلی قـەرەداغی، چـاپخانەی خـانی ـ دهۆك، ساڵی ٢٠٠٨، (٣٥٢ لاپەڕە).
٤٤) الأدب الشفاهي الكـردي ، علي الجزيـري ، چـاپخانەی خـانی ـ دهـۆك، سـاڵی ٢٠٠٨، (٢٠٠ لاپەڕە).
٤٥) بەرکولـێکی زاراوە سـازیی کـوردی، ئامـادەکردنی: جـەمال عەبـدول، دووەم چـاپ، چاپخانەی خانی ـ دهۆك، ساڵی ٢٠٠٨، (٣٣٠ لاپەڕە).
٤٦) دیوانی قاصد، ساغکردنەوەی: شوکر مستەفا و ڕەحیم سورخی، چاپخانەی خانی ـ دهۆك، ساڵی ٢٠٠٨، (٣٥٢ لاپەڕە).
٤٧) چەند لێکۆڵینەوەیەك دەربارەی مێژووی کورد لە سەدەکانی ناوەڕاستدا، نووسینی: دکتۆر زرار سدیق تۆفیق، چاپخانەی خانی ـ دهۆك، ساڵی ٢٠٠٨، (٢٠٨ لاپەڕە).
٤٨) کیمیای ژەهری دەستکرد. نووسینی: پ.د. عەزیز ئەحمەد ئەمین، چاپخانەی خانی ـ دهۆك، ساڵی ٢٠٠٨، (٢٠٨ لاپەڕە).
٤٩) ڕۆڵی سەربازیی کورد لە دەوڵەت و میرنشینە ناکوردیەکان لە سەردەمی عەبباسیدا، نووسینی: مەهدی عوسمان حسێن هەروتی، چاپخانەی خانی ـ دهۆك، سـاڵی ٢٠٠٨، (٣٦٨ لاپەڕە).
٥٠) دور نـواب الـسليمانية في المجلـس النيـابي العراقـي (١٩٤٥ ـ ١٩٥٨)، دانـانی: سـالار عبدالكريم فندی الدوسكی، چاپخانەی خانی ـ دهۆك، ساڵی ٢٠٠٨، (٣٠٤ لاپەڕە).
٥١) عبدالله گۆران، رائداً لحركة تجديد الشعر الكوردي، دانانی: کەمال غەمبار چاپخانەی خانی ـ دهۆك، ساڵی ٢٠٠٨، (٣٢٠ لاپەڕە).
٥٢) وثـائق بريطانيــة عــن تــشكيل دولــة كورديــة مــستقلة ١٩٢٤ ـ ١٩٢٧ ، دانــانی: د.عبدالفتاح على البوتانی، چاپخانەی خانی ـ دهۆك، ساڵی ٢٠٠٨، (٢٦٨ لاپەڕە).

٥٣) سالنامەی ئەکادیمیای کوردی ، ئامادەکردنی: پرۆفیسور د. وریا عومەر ئەمین . چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (٥٦ لاپەڕە).

٥٤) مەمێ و زینێ، ئامادەکردنی: جاسمێ جەلیل، دوکتۆر عیزەدین مستەفا ڕەسووڵ خستوویەتییە سەر نووسینی کوردیی عیراق و پێشەکیی بۆ نووسیوە و لێی کۆڵیوەتەوە، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (١٦٨ لاپەڕە).

٥٥) هەنگاوێك لەسەر ڕێگەی لێکۆڵینەوەی (دیوانی سالم)دا، محەممەدعەلی قەرەداغی، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (٨٠ لاپەڕە).

٥٦) کەرەسە بەتاڵەکان لە روانگەی تیۆری دەسەلات و بەستنەوە ((شێوەزاری کرمانجی سەروو))، نووسینی: ڤیان سلێمان حاجی، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (٢١١ لاپەرە).

٥٧) هێز و ئاواز لە دیالێکتی کوردیی ژووروودا، نوسینی: عەبدولوەهاب خالید موسا، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، سالی ٢٠٠٩، (١٤٦ لاپەڕە).

٥٨) گەپنامەی مێرگولان، نوسینی: رەسوڵ دەروێش، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (١٧٦لاپەڕە).

٥٩) دۆخەکانی ژێرەوە لای فیلمۆرو هەندی لایەنی ڕستەسازیی کوردی، ئامادەکردنی: یوسف شەریف سەعید، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩ (١٣٤ لاپەڕە).

٦٠) هەندێ لایەنی ڕێزمانی دەسەلات و بەستنەوە (GB) لەزمانی کوردیدا، ئامادەکردنی: د.سەباح ڕەشید قادر، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩ (١٧٢ لاپەڕە).

٦١) الحياة الاجتماعية للكورد بين القرنين (٤ ـ ٩هـ/١٠ ـ ١٥م)، دانانی: دکتۆرە فائزە محەمەد عزەت، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (٢٧٢ لاپەڕە).

٦٢) العلاقات الایرانیة ـ السوفیتیة ١٩٣٩ ـ ١٩٤٧، دانانی: نزار ایوب حسن الگولی، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (٢٩٠ لاپەڕە).

٦٣) بیبلیۆگرافیای کوردناسی لە سەرچاوە فەرەنسییەکاندا، د. نەجاتی عەبدوڵڵا، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (٥٢٨).

٦٤) بیبلیۆگرافیای کوردناسی لە سەرچاوە ئینگلیزییەکاندا، د. نەجاتی عەبدوڵڵا، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (٤٤٨).

٦٥) امير امراء كردستان (ابراهيم باشا الملي ١٨٤٥ ـ ١٩٠٨)، دانانی: أ. د. عبدالفتاح علی البوتانی ـ علی صالح المیرانی، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (١٦٠ لاپەڕە).

٦٦) دیوانا مەلا محەمەدێ سەیدا، بەهەڤکار: سەید جەلال نزامی، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (٨٨ لاپەڕە).

٦٧) داستانی هەیاسی خاس و سوڵتان مەحموود، نووسینی: محەمەد ساڵح سەعید، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (٣٢٦ لاپەڕە).

٦٨) کیمیای ژینگە، پیسبوونی ئاووهەوا، پ . د. عەزیز ئەحمەد ئەمین، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (١٦٠ لاپەڕە).

٦٩) گەشتنامەی پوژولا بۆ کوردستان ساڵی ١٨٣٧، وەرگێڕانی: د. نەجاتی عەبدوڵڵا، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (١٩٨ لاپەڕە).

٧٠) ڕێزمانی کوردی، وەرگێڕانی: د. نەجاتی عەبدوڵڵا، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (١٤٤ لاپەره).

٧١) بونیاتی زمان لەشیعری هاوچەرخی کوردیدا، دانانی: د. ئازاد ئەحمەد مەحموود، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩ (٢٥٨ لاپەڕە).

٧٢) الحركة الشيوعية في تقارير مديرية الامن العامة ١٩٥٩ ـ ١٩٦٢، نووسینی: د. عبدالفتاح علی البوتانی، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠٠٩، (٢٨٨ لاپەڕە).

٧٣) فەرهەنگی سۆفیانەی دیوانی (جزیری و مەحوی)، نووسینی: د. ئیبراهیم ئەحمەد شوان، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠١٠، (٣٦٠ لاپەڕەیە).

٧٤) چیرۆکی منداڵان لە ئەدەبی کوردیدا (١٩٩١ ـ ٢٠٠٥)، دانانی: ڕازاو ڕەشید صەبری، چاپخانەی حاجی هاشم ـ هەولێر، ساڵی ٢٠١٠، (٢١٢ لاپەڕە).

٧٥) هەولێر لە سەردەمی ئەتابەگیاندا، نووسینی: پ. د. موحسین موحەممەد حوسێن، عثمان علی قادر کردویە بە کوردی، چاپخانەی حاجی هاشم – هەولێر، ساڵی ٢٠١٠، (٤٧٣ لاپەڕە).

٧٦) هەورامان باشتر بناسین، نووسینی: محەمەد رەشیدی ئـەمینی، چـاپخانەی حـاجی هاشم – هەولێر، ساڵی ٢٠١٠، (٩٦ لاپەڕە).
٧٧) فەرهەنگا کـانی، نووسـینی: محەمـەد سـالح پێنـدرۆیی (جگـەر سـۆز)، چـاپخانەی سپیریز – دهۆك، ساڵی ٢٠١٠ (٦٣٩ لاپەڕە).
٧٨) وشەنامە، نووسینی: جەمال حبیب الله (بێدار)، چاپخانەی سپیرێز– دهۆك، سـاڵی ٢٠١٠ (١١٤٧) لاپەڕە).
٧٩) بیبلیۆگرافیای ئەکادیمیای کوردی، ئامادەکردنی لیژنەی بیبلیۆگرافیای ئەکادیمیای کوردی، چاپخانەی سپیرێز – دهۆك، ساڵی ٢٠١٠ (٤٠٠) لاپەڕە.
٨٠) ئاسـوورییەکانی باشـووری کوردسـتان، نووسـینی د. عەبـدوڵلا غـەفور، چـاپخانەی سپیرێز – دهۆك، ساڵی ٢٠١٠ (٢٠٨) لاپەڕە.
٨١) جوگرافیای ئابووری نەفت لە کوردستاندا، چـاپی سـێیەم، نووسـینی د. عەبـدوڵلا غەفور، چاپخانەی حاجی هاشم– هەولێر، ساڵی ٢٠١٠ (٣٠٥) لاپەڕە.
٨٢) فلسفة العشق الإلهي في شعر الجزيري، تألیف محمـد امـین دوسـكي، الطبعـة الثانیـة، مطبعة سپیرێز– دهۆك، سنة ٢٠١٠ (١٩٦) صفحة.
٨٣) فەرهەنگی کـوردی – فەرەنسی، نووسـەر: ئۆگست ژابـا، بلاوکـەرەوەی زانسـتی: فێردینانـد یۆسـتی، وەرگێڕانـی پێـشەکی و دووبـارە لەچـاپدانەوەی: د.نـەجاتی عەبدوڵلا، چاپخانەی حاجی هاشم – هەولێر، ساڵی ٢٠١٠ (٥٠٥) لاپەڕە.
٨٤) فەرهـەنگی ئـابووری، دانـانی: پ.ی.د. سـەلاحەددین کـاکۆ خۆشـناو، چـاپخانەی حاجی هاشم – هەولێر، ساڵی ٢٠١٠ (٢٥٦لاپەڕە).
٨٥) الوسـائل التعلیمیـة ومعوقاتهـا في تـدریس العلـوم، رشـید فنـدي، مطبعـة سـپیرێز – دهوك، سنة ٢٠١٠ (١٣٠) صفحة.
٨٦) سایکۆلۆژی زمان
٨٧) الكُرد في مؤلفات المقریزي التاریخیة – دراسة تحلیلیة، الدكتور فرهاد حاجي عبوش، مطبعة سبیریز– دهوك، سنة ٢٠١٠ (٤١٨) صفحة.
٨٨) من معالم الحیاة الكردیة في سوریا / تألیف میدیا عبدالمجید محمود، مطبعة سپیرێز – دهوك ٢٠١٠، ٢١٦ صفحة.

٨٩) ئێل و ئویجاخێن کوردا ل کوردستانا ئیرانیێ، وەرگێرانا مەسعود گولی، چاپخانا سپیرێز – دهۆك ٢٠١٠، ١٤٠ لاپەڕە.

٩٠) سمكوییێ شكاك و شۆڕەشا وی د بەلگەنامەیێن ئیرانیدا، ئامادەكرن و تویژاندن فاخر حەسەن گولی و وەرگێران و پێداچوون نزار ئەیوب گولی، چاپخانا سپیرێز – دهۆك ٢٠١٠، ٣٨٤ لاپەرە.

٩١) الفارقي ومنهجه من خلال كتابه تاريخ ميافارقين وآمد، تأليف سطظان محمد سعيد كوچر، مطبعة سپيرێز – دهۆك ٢٠١٠، ٣٠٨ صفحة.

٩٢) پەندی کوردی، نووسینی حەمید رەشاش، چاپخانەی سپیرێز – دهۆك ٢٠١٠، ٣٢٤ لاپەڕە.

٩٣) دو فەرهەنگێن ڤەهاندی نووبار و (مرصاد الأطفال) بەرهەڤكرنا تەحسین ئیبراهیم دۆسكی، چاپخانەی سپیرێز – دهۆك ٢٠١٠، ١١٢ لاپەرە.

٩٤) دو ڤەهینۆكێن كرمانجی د علمێ تەجویدێ دا، بەرهەڤكرنا تەحسین ئیبراهیم دۆسكی، چاپخانەی سپیرێز – دهۆك ٢٠١٠، ١٠٠ لاپەرە.

٩٥) لێكولێنەوەو ساغكردنەوەی بەشێك لە دیوانی موخلیس. د. ئیبراهیم ئەحمەد شوان، چاپخانەی سپیرێز – دهۆك ٢٠١٠، ٣٢٤ لاپەرە.

٩٦) دیوانا نەفعی، ساخكرن و بەرهەڤكرن تەحسین ئیبراهیم دۆسكی و مەسعود خالد گولی، چاپخانا سپیرێز/ دهۆك ٢٠١٠، ٢٦٠ لاپەرە.

٩٧) بنیاتی جۆرەكانی رووداو لە ڕۆمانی كوردی باشووری كوردستان، نووسینی رێزان عوسمان (خاڵە دێوە)، چاپخانەی سپیرێز/ دهۆك ٢٠١٠، ٢٧٦ لاپەرە.

٩٨) تورك لە بولگارستان، كورد لە توركیا، نووسینی، عەزیز نەسین، وەرگێران و ئامادە كردنی، بەكر شوانی و سیروان ڕەحیم، چاپخانەی حاجی هاشم/ هەولێر ٢٠١٠، ١٤٠ لاپەرە.

٩٩) الدولة الأيوبية وفق نظرية الدولة لابن خلدون، تأليف: د. حكيم عبدالرحمن البابيري، مطبعة، حاجي هاشم/ أربيل ٢٠١٠ ، ٣٢٠ صفحة.

١٠٠) فەرهەنگی پزیشكی، دانانی د. جەمال رەشید، چاپخانەی حاجی هاشم، هەولێر ٢٠١٠، بەرگی یەكەم ٨٤٠ لاپەرە.

١٠١) فەرهەنگی پزیشکی، دانانی د. جەمال ڕەشید، چاپخانەی حاجی هاشم، هەولێر ٢٠١٠، بەرگی دووەم ٧٩٦ لاپەرە.
١٠٢) فەرهەنگی پزیشکی ، دانانی د. جەمال ڕەشید، چاپخانەی حاجی هاشم، هەولێر ٢٠١٠، بەرگی سێیەم ٦٨٠ لاپەرە.
١٠٣) ڕاسپاردەکانی کۆنفرانسی بەرەو ڕێنووسێکی یەکگرتووی کوردی، ئامادەکردنی: لێژنەی زاراوە لەئەکادیمیای کوردی، هەولێر ساڵی ٢٠١٠، چاپخانەی حاجی هاشم – هەولێر، (٦٤) لاپەڕە.
١٠٤) ڕۆژنامەنووسی پرۆفیشناڵ و ئیتیکی ڕۆژنامەوانی، نووسینی: محەمەد ساڵح پێندرۆیی (جگەرسۆز)، چاپخانەی حاجی هاشم – هەولێر، ٢٠١٠، (١٨٤) لاپەڕە.
١٠٥) ڕەوتی نوێکردنەوەی شیعری کوردی لە باشووری کوردستان لەساڵانی (١٩٨٠–١٩٩١) دا، نووسینی : د. حوسێن غازی کاك ئەمین گەلاڵەیی، چاپخانەی حاجی هاشم– هەولێر، ساڵی ٢٠١٠، (٢٣٥) لاپەڕە.
١٠٦) فەرهەنگی میدیا (کوردی–کوردی)، بەرگی یەکەم، نووسینی: د.ئەوڕەحمانی حاجی مارف، چاپخانەی حاجی هاشم – هەولێر، ساڵی ٢٠١٠، (٢٨٩) لاپەڕە.
١٠٧) لایەنە ڕەوانبێژییەکان لە شیعری کلاسیکی کوردیدا، نووسینی: د.ئیدریس عەبدوڵلاّ مستەفا، چاپخانەی حاجی هاشم – هەولێر، ساڵی ٢٠١١، (٤٢٥) لاپەڕە.
١٠٨) فەرهەنگی زاراوەکانی ئاو، نووسینی: ناهیدە تاڵەبانی – د.خالید بەرزنجی – فەیروز حەسەن عەزیز، چاپخانەی حاجی هاشم – هەولێر، ساڵی ٢٠١١، (٤٢٨) لاپەرە.
١٠٩) مذكرات دولة الرئيس حسني بك البرازي رئيس الوزراء السوري الأسبق (١٨٩٥–١٩٧٥) تقديم: الدكتور عبدالفتاح علي البوتاني، مراجعة الهوامش: علي صالح الميراني، مطبعة الحاج هاشم – اربيل ، سنة ٢٠١١، (١٢٤) صفحة.
١١٠) عەقیدە نامەیێن کرمانجی، کۆمکرن و بەرهەڤکرن: تەحسین ئیبراهیم دۆسکی، چاپخانەی حاجی هاشم – هەولێر، ساڵی ٢٠١١، (٤٢٥) لاپەرە.
١١١) المعجم التاريخي لإمارة بهدينان، تـأليف: الدكتور عماد عبدالسلام رؤوف، مطبعة الحاج هاشم – اربيل، سنة ٢٠١١، (٣٨٠) صفحة.
١١٢) فەرهەنگی زاراوە سەربازییەکان، دانانی: محەمەد وەسمان، چاپخانەی حاجی هاشم – هەولێر، ساڵی ٢٠١١ ، (١٨٣) لاپەڕە.

Dictionary Of

Military Terms

English- Arabic- Kurdish

Mihemed Wesman

Erbil -2011

لە بڵاوکراوەکانی ئەکادیمیای کوردی
هەولێر ٢٠١١